

Facultade de Ciencias Empresariais e Turismo

Presentación

A Facultade de Ciencias Empresariais de Ourense está localizada no Edificio Xurídico Empresarial do Campus Universitario en pleno centro da cidade.

A oferta educativa para o próximo curso 2016-2017 no Centro é:

Títulos de Grao:

- **GRADO EN ADMINISTRACIÓN E DIRECCIÓN DE EMPRESAS**
- **GRADO EN TURISMO**
- **PROGRAMA CONXUNTO DE ESTUDOS ADMINISTRACIÓN E DIRECCIÓN DE EMPRESAS + ENXEÑARÍA INFORMÁTICA**
- **PROGRAMA CONXUNTO DE ESTUDOS ADMINISTRACIÓN E DIRECCIÓN DE EMPRESAS + DEREITO**
- **DOBRE GRAO INTERNACIONAL EN ADE (ESPAÑA) & BUSINESS ADMINISTRATION (ALEMAÑA)**

Desde o curso 2015-2016, grazas a un acordo de cooperación Inter-Institucional con Hochschule Bremerhaven, a Facultade de Ciencias Empresariais e Turismo oferta o **Programa de Dobre Grao Internacional** en Administración e Dirección de Empresas (Business Administration & Management) da **Universidade de Vigo** e Bachelor of Arts in Business Administration en **Hochschule-Bremerhaven**. Ademais, por terceiro ano consecutivo ofértase o programa **ADE INTERNACIONAL** con mais de 60 créditos impartidos en inglés. No curso 2016-2017 iníciase a oferta do programa **TURISMO INTERNACIONAL** con mais de 39 créditos impartidos en inglés.

Con estes acordos e programas a Facultade de Ciencias Empresariais e Turismo aposta pola internacionalización dos estudos e a participación dos estudantes en programas de mobilidade e intercambio, abrindo un abanico a novos horizontes e opcións de futuro.

En canto á oferta de POSGRAOS da Facultade de Ciencias Empresariais e Turismo:

- **MESTRADO OFICIAL EN CREACIÓN, DIRECCIÓN E INNOVACIÓN NA EMPRESA**
- **MESTRADO OFICIAL EN DIRECCIÓN E PLANIFICACIÓN DO TURISMO**
- **MESTRADO OFICIAL EN XESTION EMPRESARIAL DO DEPORTE**

Para obter máis información visita a nosa páxina web <http://www.fcetou.uvigo.es/>

¡Ven a visitarnos!

Organigrama

EQUIPA DECANAL

Decana

Elena Rivo López
Teléfono: 988368800
e-mail: decano.eto@uvigo.es

Vicedecana de Ordenación Académica

Mónica Villanueva Villar
Teléfono: 988368714
e-mail: monicavv@uvigo.es

Vicedecano de Estudos de Grao e Xestión Informática

Javier Sánchez Sellero
Teléfono: 988368742
e-mail: javiss@uvigo.es

Vicedecano de Calidade

Marcos Álvarez Díaz
Teléfono: 988 368 764
e-mail: marcosalvarez@uvigo.es

Vicedecana de Relacións Internacionais

Elena De Prada Creo
Teléfono: 988368726
e-mail: edeprada@uvigo.es

Secretaría

María Beatriz González Sánchez
Teléfono: 988368712
e-mail: bgonzale@uvigo.es

Localización

Edificio Xurídico-Empresarial
Campus Universitario As Lagoas
32004 Ourense

Conserxería: + 34 988 368 700

Secretaría de alumnado: +34 988 368 803; administracion.eto@uvigo.es

Secretaría de Decanato: +34 988 368 800; secretario.eto@uvigo.es

Relacións Internacionais: edeprada@uvigo.es

Información xeral: info.eto@uvigo.es

Fax: + 34 988 368 923

Páxina web: www.fcetou.uvigo.es

Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
004M157V01101	Sistema de Información Financiera para a Empresa	1c	3
004M157V01102	Temas Avanzados en Control de Xestión	1c	3
004M157V01103	Métodos Cuantitativos e Cualitativos de Análise Avanzada	1c	3
004M157V01104	Temas Avanzados en Dirección e Administración de Operacións	1c	3
004M157V01105	Economía de Redes: A Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal	1c	3
004M157V01106	Habilidades Directivas	1c	3
004M157V01107	Financiamento para a Creación e o Crecemento da Empresa: Planificación, Análise de Custos e Rendabilidade	1c	3
004M157V01108	Creación de Empresas de Base Tecnolóxica	1c	3
004M157V01109	Emprendemento: Valoración e Selección de Ideas de Negocio	1c	3
004M157V01110	Comercialización e Desenvolvemento de Novos Produtos	1c	3
004M157V01201	Sistema de Diagnóstico Estratéxico e Xestión do Coñecemento	2c	3

O04M157V01202	Desenvolvemento e Comercialización de Proxectos de I+D+I	2c	3
O04M157V01203	Cadro Lexislativo e Fiscal para a Constitución, o Crecemento e a Innovación	2c	4
O04M157V01204	Sistemas Español e Galego de Innovación	2c	3
O04M157V01205	Xestión Medioambiental, de Seguridade e Saúde Laboral e da Responsabilidade Social Corporativa. Sistemas Integrados de Xestión da Calidade	2c	3
O04M157V01206	Implantación de Sistemas de Xestión da Calidade: Modelos e Técnicas	2c	3
O04M157V01207	Políticas de I+D e Innovación na Unión Europea	2c	3
O04M157V01208	Dirección Estratéxica da Innovación e a Tecnoloxía: Ferramentas para a súa Xestión	2c	5
O04M157V01209	Xestión dos Recursos Humanos para a Innovación e a Mellora Continua	2c	3

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O04M157V01301	Traballo Fin de Máster	1c	17
O04M157V01302	Prácticas en Empresas u Organizaciones de Soporte á Investigación e Innovación	1c	13

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistema de Información Financiera para a Empresa**

Materia	Sistema de Información Financiera para a Empresa			
Código	O04M157V01101			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Gallego Rodríguez, María Elena			
Profesorado	Gallego Rodríguez, María Elena Rivero Fernández, M ^a Dolores Sánchez Fernández, Patricio			
Correo-e	egallego@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia configúrase como unha ferramenta básica para o coñecemento da situación económico-financiera da empresa, proporcionando ao alumno os instrumentos necesarios para favorecer a toma de decisións implícitas na xestión da empresa. A materia desenvolverase partindo dos fundamentos teóricos que sustentan a ciencia contable, para a continuación, introducirse na normativa legal que a formaliza e estudar en profundidade a problemática asociada á valoración e á análise dos estados financeiros, desde unha perspectiva práctica, co fin de achegar ao alumnado á interpretación dos mesmos e á toma de decisións en base á información neles contida.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber facer
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber facer
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- saber facer
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	- saber facer
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber - saber facer
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber facer - Saber estar / ser
CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	- saber facer
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber - saber facer
CE1	Habilidade para o deseño e execución de plans de empresa e a posta en marcha de novas iniciativas empresariais.	- saber facer

CE3	Capacidade para recoñecer situacións que necesiten do asesoramento de expertos (asesores financeiros, fiscais, xuristas, etc.) así como capacidade para seleccionalos e interpretar os seus ditames.	- saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- Saber estar / ser
CT4	Capacidade de comunicación, negociación e habilidade para a resolución de conflitos.	- saber facer - Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Utilizar os conceptos e principios básicos da información financeira da empresa	CB2 CB3 CG2 CG3 CG7
Recordar o método contable e o ciclo contable co fin de obter e interpretar estados financeiros.	CB1 CB2 CG1 CG5 CG6 CE1
Recordar a lexislación contable en vigor.	CB1 CB4 CG3 CG7 CE3
Identificar a problemática contable asociada á valoración	CB1 CB5 CG4 CG6 CG7 CE3 CT4
Aplicar os coñecementos teóricos adquiridos.	CB2 CB3 CG2 CG5 CE1 CT1
Buscar e utilizar información procedente de diferentes fontes de carácter económico-financieiro.	CB5 CG1 CG3 CG6 CG7 CE1 CT6

Contidos

Tema	
1. A información financeira para a toma de decisións	Información financeira como ferramenta empresarial
2. Problemática contable asociada á valoración	Criterios de valoración Recoñecemento e valoración do Inmobilizado Material e dos Investimentos Inmobiliarios Inmobilizado Intanxible Activos non correntes mantidos para a venda Valoración das existencias Arrendamentos Subvenciones e Doazóns Recoñecemento e valoración dos instrumentos financeiros

3. As contas anuais	Balance de Situación. Conta de Resultados. Memoria Estado de cambios no patrimonio neto Estado de fluxos de efectivo.
4. Información financeira derivada de contas anuais	Análise económico-financiera Ratios de patrimonio Ratios de resultado

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	7.5	20.5	28
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	0	15	15
Estudo de casos/análises de situacións	0	20	20
Sesión maxistral	7	0	7
Probas de autoavaliación	0	3	3
Outras	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Clases prácticas e traballo titorizado do alumno, facendo especial fincapé na resolución de exercicios.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Traballo persoal do alumno de cara á resolución de exercicios
Estudo de casos/análises de situacións	Aplicación práctica dos coñecementos adquiridos nas aulas e no traballo autónomo do alumnado
Sesión maxistral	Clase teórica

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Nas clases prácticas de resolución de problemas, os estudantes poden plantexar as dúbidas que lle xurdan o ir realizando os exercicios e que serán resoltas de forma personalizada
Estudo de casos/análises de situacións	Ó longo da elaboración do traballo, que consiste en analizar a situación económico financeira dunha empresa, o estudante pode plantexar as dúbidas que lle xurdan, e que lle serán resoltas de forma individualizada.

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

Estudo de casos/análises de situacións	Estudo e análise de situacións de empresas reais. Este traballo será desenvolvido en grupos por os estudantes ao longo dunha sesión de clases, sendo necesaria a presenza dos mesmos na aula.	50	CB1 CB3 CB4 CG1 CG2 CG3 CG4 CG5 CG6 CG7 CE1 CE3 CT6
Probas de autoavaliación	Tests realizados na plataforma de ensino virtual da Universidade a xeito de autoavaliación por parte do alumnado ó longo do cuadrimestre.	30	CB2 CG2
Outras	Proba de seguimento da materia a realizar na data establecida pola coordinación do Master. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB5 CG3 CE1

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación continua.

Exame de segunda convocatoria:

Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles alumnos e alumnas que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua ou que non se tiveran acollido a esta opción de avaliación. Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

Observacións:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

Mallo y Pulido, Contabilidad financiera. Un enfoque actual, 2008, Paraninfo, Madrid

Gallego Diez y Vara, Manual práctico de contabilidad fina, 2008, Ed. Pirámide, Madrid

Muñoz Merchante, Angel, Análisis de estados financieros. Teoría y práctica, 2005, Ediciones Académicas, Madrid

(BOE 20 noviembre de 2007), · Plan General de Contabilidad , 2007,

(BOE 21 noviembre de 2007), · Plan General de Contabilidad PYMES , 2007,

Asociación Española de Contabilidad y Administración de Empresas (AECA), <http://www.aeca.es/>, ,

Banco de España, <http://www.bde.es/webbde/es/>, ,

Comisión Nacional del Mercado de Valores (CNMV) , <http://www.cnmv.es/index.htm>, ,

Instituto de Censores Jurados de Cuentas de España (ICJCE), <http://www.icjce.es/index.php>, ,

Instituto Español de Analistas Financieros, <http://www.ieaf.es/index.php>, ,

Registro de Economistas Auditores (REA), <http://www.rea.es/>, ,

Instituto de Contabilidad y Auditoría de Cuentas (ICAC), <http://www.icac.meh.es/>, ,

Wanden Berghe Lozano, J.L, Contabilidad Financiera II, 2012, Pirámide

Montesinos Julve, Vicente, Fundamentos de Contabilidad Financiera, 2015, Pirámide

Garrido Miralles, P.; Iñiguez Sanchez, R, Análisis de Estados Contables, 2015, Pirámide

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Financiamento para a Creación e Crecemento da Empresa: Planificación, Análise de Custos e Rendabilidade/O04M006V01109

Temas Avanzados en Control de Xestión/O04M006V01103

Outros comentarios

Esta guía docente anticipa as liñas de actuación que se deben levar a cabo co alumno na materia e concíbese flexible. En consecuencia, pode requirir axustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica da clase e do grupo de destinatarios real ou pola relevancia das situacións que puidesen xurdir. Asemade, achégase ao alumnado a información e pautas concretas que sexan necesarias en cada momento do proceso formativo.

Para cursar esta materia é necesario ter coñecementos de Contabilidade Financeira

---

DATOS IDENTIFICATIVOS**Temas Avanzados en Control de Xestión**

Materia	Temas Avanzados en Control de Xestión			
Código	O04M157V01102			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	González Sánchez, María Beatriz			
Profesorado	Breijo Viladesuso, Ignacio Caride González, Carlos Alberto González Sánchez, María Beatriz López-Valeiras Sampedro, Ernesto Sánchez Alonso, Félix			
Correo-e	bgonzale@uvigo.es			
Web	http://http://bgonzale.webs2.uvigo.es/			
Descrición xeral	Nun entorno empresarial cambiante adquieren especial importancia os sistemas de control de xestión entendidos como unha ferramenta que facilita a implantación da estratexia empresarial e o máximo aproveitamento dos recursos ao dispor da empresa. Isto é aínda máis claro nun contexto de creación, dirección e innovación empresarial onde resulta imprescindible avaliar o rendemento empresarial non exclusivamente con criterios financeiros e alinear os recursos empresariais coa estratexia previamente definida.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	
CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	
CG14	Capacidade de comprender a importancia da tecnoloxía dentro da empresa actual.	
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber - saber facer

CE3	Capacidade para recoñecer situacións que necesiten do asesoramento de expertos (asesores financeiros, fiscais, xuristas, etc.) así como capacidade para seleccionalos e interpretar os seus ditames.	- saber - saber facer
CE9	Coñecemento dos instrumentos que permiten vixiar a contorna empresarial e tecnolóxica.	- saber - saber facer
CE10	Capacidade para avaliar o impacto e oportunidades que poida xerar a contorna das empresas.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- Saber estar / ser
CT3	Capacidade crítica e autocrítica.	- Saber estar / ser
CT4	Capacidade de comunicación, negociación e habilidade para a resolución de conflitos.	- Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Descibir a utilidade e importancia dun sistema de Control de Xestión, entendido este como a técnica que permite analizar a situación da empresa desde un punto de vista global, é decir, tendo en conta todas as áreas e departamentos.	CB1 CB3 CB4 CG1 CG2 CG3 CG6 CG14 CE2 CE9 CT1 CT3 CT4 CT6
Valorar situacións con criterios económicos.	CB2 CB3 CB4 CG1 CG6 CE3 CE10 CT1 CT3 CT6
Aplicar o concepto de Control de Xestión na empresa.	CB2 CB3 CB5 CG1 CG3 CG6 CG14 CE2 CT1 CT3 CT6
Descibir todos os elementos e feramentas que compoñen un sistema de Control de Xestión.	CB1 CB3 CG1 CG2 CG3 CG6 CG14 CE2 CE9 CT1 CT3 CT6

Recordar as novas ferramentas que permiten unha análise da situación da empresa e a verificación do cumprimento dos obxectivos pre-establecidos.	CB1 CB2 CB3 CG1 CG2 CG3 CG6 CG14 CE2 CE9 CT1
--	--

Contidos

Tema

I Fundamentos do Control de Xestión: Introducción e conceptos xerais.	1.1.- Estratexia empresarial 1.2.- Na procura do equilibrio entre a innovación e o control. As palancas de control 1.3.- Os sistemas diagnósticos. A determinación dos factores clave de éxito 1.4.- Os recursos estratéxicos Caso práctico: Adegas Corneira, S.L. (1ª PARTE)
II Elementos para o deseño da estrutura básica de Control de Xestión.	2.1.- A información de custos e o control de xestión 2.2.- Os orzamentos e as desviacións orzamentarias Caso práctico: Adegas Corneira, S.L. (2ª PARTE)
III Sistema de indicadores e medida da rendibilidade.	3.1. A información de xestión e os novos entornos competitivos 3.2. Indicadores e estratexia 3.3. Factores chave como ligazón entre a estratexia e os indicadores de xestión 3.4. Os obxetivos da empresa como ligazón entre os factores chave e os indicadores de xestión 3.5. Definición dos indicadores de xestión 3.6. Elementos do deseño dun sistema de indicadores 3.7. Formas de presentación dos indicadores de control de xestión 3.8. Exemplos de indicadores de control de xestión Caso práctico: Adegas Corneira, S.L. (3ª PARTE)
IV O Cadro de Mando Integral.	4.1 Ferramenta útil para implantar a estratexia e alinear os intereses dos traballadores cos da organización. 4.2 As catro perspectivas do cadro de mando integral
V Exemplos e resultados obtidos ó implantar un sistema de Control de Xestión.	Casos de aplicación

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	5	5	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	25	30
Obradoiros	5	5	10
Probas de resposta curta	2	8	10
Estudo de casos/análise de situacións	10	5	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Cada unha das sesións terá como obxecto o estudo dun dos cinco bloques temáticos e en cada unha das sesións levaráse a cabo unha explicación teórica dos fundamentos e conceptos xerais, co apoio das transparencias, que non deberá exceder os 60 minutos de duración
Resolución de problemas e/ou exercicios	De seguido a esta introdución, imprescindible para iniciarse na análise posterior, o resto da sesión desenvolverase a través da análise de casos prácticos especialmente deseñados para a discusión entre os participantes e o profesor e para analizar as cuestións relacionadas coa problemática formulada. O traballo do alumnado organizarase en grupos que discutirán e analizarán previamente o caso, para a continuación, dun xeito activo, propór ao resto dos alumnos da aula as súas conclusións.
Obradoiros	En 2/3 das sesións asistirá un profesional implicado nun departamento de control de xestión dunha empresa para que explique a súa experiencia no ámbito específico obxecto de estudo

Atención personalizada

Probas	Descrición
Probas de resposta curta	O desenvolvemento de casos prácticos é de vital importancia para a comprensión dos fundamentos dun sistema de control de xestión. Estes casos prácticos estarán ao dispor dos alumnos con anterioridade á sesión na plataforma faitic.
Estudo de casos/análise de situacións	O desenvolvemento de casos prácticos é de vital importancia para a comprensión dos fundamentos dun sistema de control de xestión. Estes casos prácticos estarán ao dispor dos alumnos con anterioridade á sesión na plataforma faitic.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de resposta curta	Cuestionarios nos que se consultará sobre as cuestións teórico/prácticas que se espuxeron nas sesións. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB2 CB3 CG1 CG2 CG14 CE2 CE3 CE9 CE10 CT3 CT6
Estudo de casos/análise de situacións	Informes entregados polos alumnos nos que se recollerán as conclusións máis salientables dos casos prácticos entregados previamente.	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG3 CG6 CG14 CE2 CE3 CE9 CE10 CT1 CT3 CT4 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe osistema de avaliación continua. Para ser avaliado deste xeito compre a asistencia cando menos ao 80% das horas de docencia presencial.

Exame de segunda convocatoria:

Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles alumnos e alumnas que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua (debido a non ter asistido a un mínimo do 80% das horas de docencia presencial ,ou ben debido a non ter superado a materia a través do conxunto de métodos exposto anteriormente). Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de

avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Observacións:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

Básica:

Anthony, Robert N; Govindarajan, Vijay; Hartmann, Frank; Kraus, Kalle and Nilson, Göran (2014): Management Control System, European Edition. Mc Graw Hill.

Complementaria:

Pérez-Carballo Veiga, J. F. (2006): Control de la Gestión empresarial. Texto y casos, 6ª edición. ESIC.

Muñiz, Luis (2003): Cómo implantar un sistema de Control de Gestión en la práctica. Editorial Gestión 2000

Recomendacións

Outros comentarios

O conxunto de criterios de avaliación presentados anteriormente constitúese como o sistema de avaliación continua. Para ser avaliado desta maneira é necesario asistir polo menos ao 80% das horas de docencia presencial.

O exame de segunda convocatoria:

Haberá unha proba en xullo para aqueles alumnos que non superen a materia polo sistema avaliación continua (por non asistir a un mínimo do 80% das horas de docencia, ou porque non superaron a materia a través do conxunto das probas expostas anteriormente). Neste caso, a cualificación obtida no exame suporá o 100% da nota.

Observación:

Calquera evidencia de traballo plagiado ou copiado suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias

---

DATOS IDENTIFICATIVOS**Métodos Cuantitativos e Cualitativos de Análise Avanzada**

Materia	Métodos Cuantitativos e Cualitativos de Análise Avanzada			
Código	O04M157V01103			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Pérez González, Ana			
Profesorado	Pérez González, Ana			
Correo-e	anapg@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es/			
Descrición xeral	Nesta materia introdúcese e promóvese o razoamento indutivo e a utilización de técnicas estatísticas para tomar as decisións adecuadas no marco da creación e dirección de empresas.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- Saber estar / ser
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber facer
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- saber
CE3	Capacidade para recoñecer situacións que necesiten do asesoramento de expertos (asesores financeiros, fiscais, xuristas, etc.) así como capacidade para seleccionalos e interpretar os seus ditames.	- saber - saber facer
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Recordar os conceptos básicos de inferencia estadística (intervalos de confianza, contrastes de hipótesis, etc.).	CB2 CB3 CB4 CB5 CG9 CT6

Explicar o análise da varianza e recoñecer en qué casos se pode aplicar esta técnica .

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG5
CG9
CE3
CT6

Explicar a finalidade da análise de conglomerados e interpretar os resultados obtidos por estas técnicas.

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG5
CG9
CE3
CT6

Recordar as ideas básicas sobre inferencia non paramétrica

CB1
CB2
CB3
CG5
CG9
CT6

Contidos

Tema

1. Introducción á Inferencia Estatística
2. Estatística non paramétrica
3. Análise da Varianza
4. Análise de Conglomerados

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	7.5	12.5
Sesión maxistral	10	25	35
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	5	0	5
Traballos e proxectos	0	22.5	22.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumnado debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rotinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	
Resolución de problemas e/ou exercicios	

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Probas de resposta longa, Exame final teórico/práctico da materia. de desenvolvemento		50	CB1 CB2 CG9 CT6
Traballos e proxectos	Elaboración dun documento por parte do alumno no que se reflicten as características do traballo levado a cabo. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, mostrar os resultados obtidos ou observacións realizadas, así como a análise e tratamento de datos.	50	CB3 CB4 CB5 CG5 CG9 CE3 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Para a avaliación dos traballos, será necesaria a presentación oral dos mesmos perante do profesor.

A nota final será a suma das dúas partes sempre e cando acaden un mínimo de 4 puntos sobre 10 en cada unha delas.

No caso de que o alumno só supere unha das partes, a cualificación desta parte conservarase para a seguinte oportunidade de avaliación do presente curso académico.

Observación:

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

- Arriaza Gómez (2008) Estadística básica con R y R-Commander. Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz.
- Cao-Abad y otros (1998): Estadística básica aplicada. Tórculo Edicións
- Cao-Abad y otros (2001): Introducción a la Estadística y sus aplicaciones. Pirámide.
- Cuadras, C.M. (1991): Métodos de Análisis Multivariante. Editorial Universitaria de Barcelona --Jonson, D. (2000). Métodos multivariados aplicados al análisis de datos. International Thomson Editores.
- García Pérez, Alonso. (2011) Estadística aplicada con R. Ed. UNED.
- Hair, J., Anderson, R., Tathan, R. e Black, W. (1999). Análisis multivariante. Prentice Hall.
- Peña, D. (2005): Análisis de datos multivariantes. McGraw Hill.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Temas Avanzados en Dirección e Administración de Operacións**

Materia	Temas Avanzados en Dirección e Administración de Operacións			
Código	O04M157V01104			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Rodríguez López, Nuria			
Profesorado	Crespo Franco, Tony Diz Comesaña, María Eva Mondragón Adrián, Coronado Rodríguez López, Nuria			
Correo-e	nrl@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Nesta materia abórdanse aspectos estratéxicos esenciais relacionados coa actividade básica diaria da empresa. Deste xeito afóndase no proceso de definición da estratexia de operacións e na selección das principais decisións estratéxicas, que van desde a selección de produto e proceso até a xestión dos materiais, pasando polas decisións de distribución en planta, subcontratación, capacidade e localización, e facendo un especial fincapé na xestión de proxectos.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- saber - saber facer
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG14	Capacidade de comprender a importancia da tecnoloxía dentro da empresa actual.	- saber - saber facer
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber - saber facer

CT3	Capacidade crítica e autocrítica.	- Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer - Saber estar / ser

---

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar, describir e diferenciar os diferentes tipos de sistemas produtivos existentes na actualidade, así como as implicacións estratéxicas da súa utilización.	CB1 CG4 CG14 CE2 CT3 CT6
Identificar, describir e diferenciar as decisións relacionadas co desenvolvemento de novos produtos e procesos.	CB1 CG4 CG14 CE2 CT6
Identificar, describir e diferenciar as decisións relacionadas coa capacidade e a localización das instalacións.	CB1 CG4 CG14 CE2 CT6
Identificar, describir e diferenciar as decisións relacionadas coa integración vertical, os acordos de cooperación e a subcontratación.	CB1 CG4 CG14 CE2 CT6
Identificar, describir e diferenciar as decisións relacionadas coa xestión de inventarios e materiais.	CB1 CG4 CG14 CE2 CT6
Formular a estratexia de produción tendo en conta a súa inserción no proceso de planificación estratéxica da empresa.	CB2 CB3 CB5 CG1 CG2 CG4 CE2 CT3 CT6
Analizar, argumentar e recomendar as decisións relacionadas co desenvolvemento de novos produtos e procesos.	CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CE2 CT3 CT6
Analizar, argumentar e recomendar as decisións relacionadas coa integración vertical, os acordos de cooperación e a subcontratación.	CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CE2 CT3 CT6

Organizar a produción.

CB2
CB3
CB4
CB5
CG1
CG2
CG4
CE2
CT3
CT6

Contidos

Tema	
PLANIFICACIÓN ESTRATÉXICA DAS OPERACIÓNS.	Características e evolución dos sistemas produtivos. Contido das estratexias de operacións: Formulación de obxectivos e deseño de políticas. Proceso de formulación dunha estratexia de operacións
ESTRATEXIAS DE PRODUTO E PROCESO.	Decisións de produto e proceso.
CADEA DE SUBMINISTROS	Integración vertical. Subcontratación competitiva. Subcontratación avanzada ou cooperativa.
DECISIÓNS DE CAPACIDADE E LOCALIZACIÓN.	Concepto e planificación da capacidade. Concepto e factores determinantes da localización. Estratexias de localización.
SISTEMAS DE PLANIFICACIÓN E CONTROL DE INVENTARIOS E MATERIAIS.	Formulacións fundamentais sobre os materiais e inventarios na empresa. Métodos de xestión e planificación das necesidades de materiais e inventarios.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	5	15	20
Estudo de casos/análises de situacións	9.5	45	54.5
Probas de tipo test	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Formulación, análise, resolución e debate de casos e situacións relacionadas coa materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Tempo reservado para orientar, atender e resolver dúbidas dos alumnos durante o seu proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos/análises de situacións	Tempo reservado para orientar, supervisar, atender e resolver dúbidas dos alumnos durante a realización das actividades propostas.

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

Estudo de casos/análises de situacións	Resolución dos casos propostos nas clases presenciais.	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG14 CE2 CT3 CT6
Probas de tipo test	Pequena proba de seguimento sobre os contidos tratados na materia. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG14 CE2 CT3 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Oportunidades de avaliación

Os alumnos disporán de dúas oportunidades de avaliación correspondentes coas convocatorias ordinaria (xaneiro) e extraordinaria (xullo). As datas dos exames e de entrega dos traballos fixaranse no calendario académico do Máster; no caso de que non apareza data de entrega de traballos, entenderase que o prazo termina o día anterior á data do examen.

No caso de que o alumno só supere unha das partes, a cualificación desta parte conservarase durante as dúas oportunidades de avaliación.

Entenderase que un alumno non se presenta á materia cando non se presente ao examen, nin entregue parte algunha das actividades propostas nas datas fixadas.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ó longo do curso por algún imprevisto. Consulten a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Observación

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

CHASE, R. B.; AQUILANO, N. J. y JACOBS, F. R, Administración de Producción y Operaciones, 2005, McGraw-Hill

CRESPO FRANCO, T. y PIÑEIRO GARCÍA, P. , Producción. Planificación, Programación e Control, 2005, Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo

CRESPO FRANCO, T. y PIÑEIRO GARCÍA, P. , Producción. Planificación, Programación e Control. Exercicios Resoltos, 2005, Servicio Publicacións da Universidade de Vigo

FERNÁNDEZ, E.; AVELLA, L. y FERNÁNDEZ, M. , Estrategia de Producción , 2006, McGraw-Hill

KRAJEWSKI, L. J. y RITZMAN, L. P. , Administración de Operaciones. Estrategia y Análisis, 2000, Prentice Hall

MIRANDA, F. J.; RUBIO, S.; CHAMORRO, A. y BAÑEGIL, T. , Manual de Dirección de Operaciones, 2005, Thomson
SCHROEDER, R. G. , Administración de Operaciones. Concepto y Casos Contemporáneos , 2004, McGraw-Hill
RODRÍGUEZ-LÓPEZ,N.; GARCÍA VÁZQUEZ, J.M. , Formas de gobierno vertical e xestión empresarial , 2007, Unipro

---

Recomendacións

Outros comentarios

O alumno necesitará ter adquiridos os coñecementos e capacidades propias das materias introductorias relacionadas coa Economía da Empresa e a Administración. É aconsellable, aínda que non imprescindible posuír coñecementos básicos de Dirección de Operacións.

Naqueles casos nos que algún alumno necesite apoio para conseguir estes coñecementos e capacidades, deberase pór en contacto con algún dos profesores da materia, que lle proporcionará recursos adaptados ás súas necesidades.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Economía de Redes: A Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal**

Materia	Economía de Redes: A Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal			
Código	O04M157V01105			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Carlos Villamarín, Pablo de			
Profesorado	Cancela Outeda, Celso Carlos Villamarín, Pablo de González Ventín, María Teresa Seoane Pérez, Emilia			
Correo-e	pdecarlo@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Esta materia pretende profundar nun aspecto da contorna sociopolítico tan decisivo para as empresas galegas como é a Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. Neste espazo de integración territorial existen unhas dinámicas e redes de cooperación notablemente consolidadas, que son unha importante fonte de oportunidades para o tecido empresarial nel situado. De feito, dentro do novo período de programación comunitaria 2014-2020, destaca o Programa de cooperación transfronteiriza entre rexións de España e Portugal (POCTEP), boa parte de cuxos recursos se destinará a potenciar o I+D+i e a mellorar a competitividade das Pemes.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber facer
CG10	Coñecemento do contexto institucional da innovación empresarial.	- saber
CE7	Capacidade para deseñar, presentar e xestionar proxectos europeos, buscar socios internacionais e situar adecuadamente os proxectos dentro das estruturas e liñas de acción da Unión Europea.	- saber facer
CE8	Capacidade para o establecemento de redes e desenvolvemento de proxectos cooperativos na Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.	- saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar as vantaxes que obteñen as empresas do establecemento de redes de cooperación.	CB1 CB3 CB5 CG7
Sintetizar os principais argumentos esgrimidos para xustificar os procesos de integración territorial.	CB1 CB3 CB5 CG7
Inferir os retos que a existencia da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal levan para as empresas.	CB2 CB3 CB5 CG7 CG10
Recoñecer de que maneira poden as distintas institucións e documentos estratéxicos clave favorecer as experiencias de cooperación na Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.	CB3 CB5 CG7 CG10 CE7 CE8
Examinar a estrutura e a forma de operar de institucións crave da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.	CB3 CB5 CG7 CG10 CE7
Diferenciar as principais características da actividade empresarial na Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.	CB2 CB3 CB5 CG7 CE8
Valorar o impacto sobre a actividade empresarial da creación e consolidación institucional da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.	CB2 CB3 CB4 CB5 CG10 CE8 CT5

Contidos

Tema

Fundamentos teóricos: integración territorial e .
redes de cooperaciónEstruturas de cooperación na Eurorrexión .
Galicia-Norte de Portugal: institucionalización e
documentos estratéxicos chaveAspectos destacados relacionados coa actividade .
empresarial na Eurorrexión Galicia-Norte de
Portugal**Planificación docente**

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	6	3	9
Estudo de casos/análises de situacións	9	45	54
Probas de tipo test	1	11	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvolo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Atención das consultas do alumnado relacionadas cos aspectos abordados nas sesións maxistrais. Desenvolverase de forma presencial (directamente na aula) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Estudo de casos/análises de situacións	Atención das consultas do alumnado relacionadas cos casos expostos na aula. Desenvolverase de forma presencial (directamente na aula) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Probas

	Descrición
Probas de tipo test	Atención das consultas do alumnado relacionadas coa preparación das probas de tipo test. Desenvolverase de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvolo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.	80	CB2 CB3 CB4 CB5 CG7 CG10 CE7 CE8 CT5
Probas de tipo test	Proba para avaliación das competencias adquiridas que inclúe preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	20	CB1 CB2 CB3 CB5 CG7 CG10

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Primeira oportunidade: o conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación continua na primeira oportunidade. É necesario alcanzar un mínimo de 3.5 (sobre 10) en cada proba avaliada para poder compensala e superar a materia.

Segunda oportunidade: os alumnos que non superen a materia na primeira oportunidade, poderán conservar a nota obtida en calquera das probas avaliadas, sempre que sexa superior a 5 (sobre 10) e realizar, unicamente, as probas nas que obtivesen unha nota inferior. É necesario alcanzar un mínimo de 3.5 (sobre 10) nestas probas para poder compensalas e superar a materia.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

AECT Galicia-Norte de Portugal, Portal de la AECT (<http://gnpaect.eu>), ,
Comisión Europea, Dirección General de Política Regional y Urbana (http://ec.europa.eu/dgs/regional_policy/index_es.htm), ,
Domínguez, L., (dir.), A cooperação transfronteiriça entre Portugal e Espanha, Lisboa/Porto: IFDR/Eixo Atlântico, 2008,
Eixo Atlántico do Noroeste Penínsular, Portal del Eixo Atlántico (<http://www.eixoatlantico.com>), ,
EURES, EURES Transfronteirizo Galicia-Norte de Portugal (<http://www.eures-norteportugal-galicia.org/>), ,
Johnsen, H.C.G. and Ennals, R. (eds.), Creating collaborative advantage : innovation and knowledge creation in regional economies, Farnham (England) [etc.] : Gower, 2012,
Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas, Fondos Comunitarios: periodo 2014-2020 (<http://www.dgfc.sggp.meh.es/sitios/DGFC/es-ES/ipr/fcp1420/Paginas/inicio.aspx>), ,

Esta bibliografía pode ser ampliada ao longo do curso.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas en Empresas ou Organizacións de Soporte para a Investigación e Innovación/O04M006V01112
Traballo Fin de Máster/O04M006V01111

DATOS IDENTIFICATIVOS**Habilidades Directivas**

Materia	Habilidades Directivas			
Código	004M157V01106			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Domínguez Vila, Trinidad			
Profesorado	Domínguez Vila, Trinidad			
Correo-e	trinidad@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es/			
Descrición xeral	<p>A creación e dirección, así como a xestión da innovación, tanto de empresas como de outras institucións/organizacións públicas e privadas, require profesionais cualificados que presenten un amplo conxunto de habilidades que lles permita desenvolver o seu traballo con éxito.</p> <p>Esta cualificación obtense cun conxunto de materias que aportan os coñecementos específicos e as habilidades propias da dirección e outras de natureza instrumental.</p> <p>Máis concretamente, a materia pretende familiarizar e adestrar aos alumnos en recursos e estratexias que faciliten o desenvolvemento do labor directivo optimizando o rendemento orientado á consecución do obxectivo en función da organización.</p> <p>O constante cambio ao que se encontra sometida a actividade empresarial esixe a os seus profesionais a adaptación continua a este complexo panorama e para iso nada mellor que botar man das habilidades directivas, que axudarán ao alumno a mellorar a comunicación, a xestión de equipos ou a tomar decisións ante situacións complexas e conflitivas, favorecendo así unha imaxe de autoeficacia e satisfacción persoal.</p>			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber - saber facer - Saber estar / ser

CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG8	Capacidade de adaptación a ambientes cambiantes.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG12	Capacidade para liderar equipos de traballo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT2	Capacidade para traballar en ambientes de presión.	- saber facer - Saber estar / ser
CT4	Capacidade de comunicación, negociación e habilidade para a resolución de conflitos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Aplicar de maneira práctica os diferentes factores a ter en conta para coordinar de forma efectiva a un equipo de persoas.	CB2 CB3 CG1
Identificar as estratexias, actitudes e actuacións necesarias para liderar e motivar equipos de traballo e/ou persoas.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG12
Comunicar conceptos e ideas de modo claro e directo, tanto verbalmente como por escrito.	CB4 CG6 CT4
Identificar e discriminar as decisións a implementar en procesos de negociación ou que requiran da resolución de conflitos.	CB1 CB2 CB3 CB4 CG4 CG5 CG8 CT2 CT4

Contidos

Tema
A xestión do tempo .
Técnicas de traballo en equipo .
Técnicas de negociación e resolución de conflitos .
Lideranza e motivación .
Como falar en público .
A comunicación na empresa: o coaching .

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	12	30	42
Probas de tipo test	1	7	8
Traballos e proxectos	2.5	22.5	25

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte dos docentes dos contidos sobre a materia, conceptos teóricos, casos prácticos, etc.

Atención personalizada

Probas	Descrición
Traballos e proxectos	O alumnado terá seguimento continuo e unha atención personalizada e de grupo segundo o tipo de traballo ou proxecto a desenvolver. A actividade personalizada é unha actividade académica que ten como finalidade reparar nas necesidades e consultas do alumnado en relación ca materia.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Os alumnos e alumnas deberán realizar una proba tipo test dos contidos presentados nas clases maxistras, sendo obrigatoria para superar a materia. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG4 CG5 CG6 CG8 CT2
Traballos e proxectos	Os alumnos e alumnas deberán entregar nas datas indicadas a análise dos casos que se propoñan polos docentes. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG4 CG5 CG6 CG8 CG12 CT2 CT4

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación xeral.

Exame de segunda convocatoria:

Alternativa a) Exame global dos contidos da materia no mes de xullo. A cualificación do exame será o 100% da nota.

Alternativa b) Só para os estudantes que teñan seguido a avaliación continua e non teñan superado algún dos traballos ou probas: os traballos e probas suspendidos poderanse recuperar na data oficial de xullo establecida para a avaliación da materia.

Observaciónes:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2015-2016. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

Blanchard, Todos a una. Tres pasos clave para crear un equipo de alto nivel, 2006, Alienta Editorial

Casado, Coaching directivo. Desarrollando el liderazgo, 2003, Ariel

Elorza y Fernández Aguado , Progreso directivo y coaching empresarial, 2005, Eiunsa

Feldman, D., Coaching, 2003, Díaz de Santos

McKenna, Primero entre iguales, cómo formar y dirigir un equipo de profesionales, Última edición, Ciss

Merayo, A., Curso práctico de técnicas de comunicación oral, 2012, Tecnos

Mosley, Supervisión. La práctica del empowerment, desarrollo de equipos de trabajo y su motivación, 2005, Thomson

Puchol, L., El libro de las habilidades directivas, 2006, Díaz de Santos

TED Talk, <https://www.ted.com/talks?language=es>, ,

Thomas, J., Negociar para ganar: cómo conseguir siempre el mejor acuerdo, 2005, Gestión 2000

Recomendacións

Outros comentarios

Os alumnos poderán optar ao comezo do curso, e até o prazo fixado polos profesores, por un sistema de avaliación para asistentes ou por un sistema de avaliación para non asistentes.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Financiamento para a Creación e o Crecemento da Empresa: Planificación, Análise de Custos e Rendabilidade**

Materia	Financiamento para a Creación e o Crecemento da Empresa: Planificación, Análise de Custos e Rendabilidade			
Código	004M157V01107			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a	Villanueva Villar, Mónica			
Profesorado	Barajas Alonso, Ángel Antonio Villanueva Villar, Mónica			
Correo-e	monicavv@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Esta materia, de tres créditos ECTS, impártese dentro do módulo Creación de Empresas e ten unha relevancia especial dentro do Máster Oficial posto que vai permitir aos alumnos a posibilidade de ser quen de crear unha empresa cun coñecemento profundo da rendibilidade posible e asegurar a supervivencia futura			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- Saber estar / ser
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber facer - Saber estar / ser
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber facer - Saber estar / ser
CE3	Capacidade para recoñecer situacións que necesiten do asesoramento de expertos (asesores financeiros, fiscais, xuristas, etc.) así como capacidade para seleccionalos e interpretar os seus ditames.	- saber - saber facer
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Manexo de ferramentas financeiras para a creación e desenvolvemento da empresa.	CB2 CG4 CG5 CE3 CT6
Análise das formas de financiamento.	CB1 CG4 CG5 CE3 CT6
Avaliación do financiamento en comparación co rendimento obtido dos investimentos.	CB3 CG4 CG5 CE3 CT6
Elaborar plans financeiros	CB5 CG1 CE3 CT6
Operar con risco financeiro	CB4 CG4 CG5 CE3 CT6

Contidos

Tema

Tema 1: Formas de financiamento nas empresas	Financiamento propio: Capital (emisións e ampliacións) Beneficios retidos (criterios de retención) Amortizacións e provisións Financiamento alleo: Empréstitos, pólizas, descontos e anticipos e outras formas de financiamento. Custo do financiamento. Rendimento dos investimentos financiados
Tema 2: Planificación Financeira	Elaboración do plan financiero

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	10	43	53
Sesión maxistral	5	10	15
Probas de tipo test	1	6	7

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Resolución de exercicios e actividades
Sesión maxistral	Exposición na aula, por parte do profesor dos contidos máis relevantes e de maior dificultade conceptual. Posibilidade de resolución e desenvolvemento de exemplos prácticos co obxectivo de clarificar os conceptos teóricos.

Atención personalizada

	Descrición
Metodoloxías	
Prácticas de laboratorio	

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas

Prácticas de laboratorio	Exercicio que o alumno debe entregar ó profesor ó finalizar a clase	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG4 CG5 CE3 CT6
Probas de tipo test	Relación de preguntas tipo test relacionadas co temario.	20	CB1 CB2 CB3 CB5 CG1 CG4 CG5 CE3 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Avaliación continua: O conxunto de criterios de avaliación enriba expostos constitúen o sistema de avaliación continua. Non obstante, aquelas persoas que non poidan seguir dita avaliación serán avaliados mediante un exame de todo o contido da materia que configurará o 100% da nota e se realizará ó finalizar o cuadrimestre.

Examen de segunda convocatoria:

Realizarase un exame no mes de xullo para os que non superasen a materia polo sistemas anteriores. Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

Pisón Fernández, I, Dirección Financiera, Pirámide, 1999

Cibrán Ferraz, P; Villanueva, M, Gestión Financiera. Teoría y casos prácticos, Tórculo Edicións, 2005

Cirbrán Ferraz, P; Villanueva, M; Fernández, M.T, Planificación Financiera. Teoría y casos prácticos., Tórculo Edicións, 2008

López Lubián, F; García, P, Finanzas en el mundo corporativo, Mc Graw Hill, 2005

Contreras, I; Durbán, S; Palacín, M; Ruiz, R , Casos prácticos de finanzas corporativas, Mc Graw Hill, 1995

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía docente anticipa as liñas de actuación que se deben levar a cabo co alumnado na materia e concíbese flexible. En consecuencia, pode requirir axustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica da clase e do grupo de destinatarios real ou pola relevancia das situacións que puidesen xurdir. Asemade, achégase ao alumnado a información e pautas concretas que sexan necesarias en cada momento do proceso formativo.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2015-2016. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No

caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Creación de Empresas de Base Tecnológica**

Materia	Creación de Empresas de Base Tecnológica			
Código	004M157V01108			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a	Mazaira Castro, Andrés			
Profesorado	Mazaira Castro, Andrés			
Correo-e	amazaira@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	<p>A creación de empresas de base tecnolóxica asume especial importancia para o desenvolvemento económico e social dos países, sobre todo pola súa capacidade de xerar emprego e riqueza. A flexibilidade de actuación, que normalmente caracteriza este tipo de empresas, facilita a súa adaptabilidade ás necesidades do mercado e o xurdimento de innovacións, vía desenvolvemento de novos produtos, servizos e procesos.</p> <p>A través da materia Creación de Empresas de Base tecnolóxica preténdese dotar ao alumnado de cualificacións técnicas e prácticas e de instrumentos de xestión e marketing, de modo a que estes sexan capaces de crear e /ou asesorar EBT, diagnosticando os seus problemas e auxiliando na procura activa de solucións para a resolución dos mesmos.</p>			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- saber facer - Saber estar / ser
CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- saber - saber facer
CG11	Capacidade de xerar ideas, de ser creativo en canto a produtos, servizos e procesos da empresa.	- saber facer - Saber estar / ser
CG13	Capacidade de desenvolver a iniciativa emprendedora .	- saber facer - Saber estar / ser

CG14	Capacidade de comprender a importancia da tecnoloxía dentro da empresa actual.	- saber facer - Saber estar / ser
CE1	Habilidade para o deseño e execución de plans de empresa e a posta en marcha de novas iniciativas empresariais.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE4	Capacidade para deseñar, implementar e xestionar proxectos innovadores.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE10	Capacidade para avaliar o impacto e oportunidades que poida xerar a contorna das empresas.	- saber facer - Saber estar / ser
CT3	Capacidade crítica e autocrítica.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Explicar os conceptos de emprendemento, empresa de base tecnolóxica e empresas gacelas e as tendencias ao respecto.	CB1 CB2 CB4 CG9 CG14
Preparar e deseñar a planificación para a creación de empresas de base tecnolóxica.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG2 CG11 CG13 CE1 CE4
Describir o funcionamento dos distintos axentes sociais implicados na creación de empresas de base tecnolóxica.	CB2 CB4 CE10
Identificar elementos xeradores de vantaxes competitivas en empresas de base tecnolóxica e as súas estratexias asociadas	CB1 CB2 CG13 CG14 CE10
Valorar a importancia de distintos elementos nunha empresa de base tecnolóxica. En concreto: equipo, vendas, plan de negocio, propiedade intelectual e investidores.	CB2 CB3 CB4 CG2 CE1 CT3
Describir, preparar e utilizar o discurso do elevador.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG6 CT3
Lembrar e identificar os apoios ao emprendemento dos distintos axentes sociais en España.	CB1 CB2 CB3 CB4 CE10

Contidos

Tema
Introdución á creación de empresas de base tecnolóxica
Estratexia, innovación e vantaxes competitivas. A oportunidade de negocio
Marketing e vendas: o cliente e o discurso do elevador

O equipo emprendedor e o recrutamento	.
A propiedade intelectual	.
Os investidores, tipos e motivacións	.
Algúns apoios á creación de empresas tecnolóxicas en España	.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	11	33	44
Presentacións/exposicións	3	9	12
Probos de tipo test	1	2	3
Traballos e proxectos	0	16	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Clases maxistras con utilización de recursos audiovisuais e informáticos, charlas de expertos e presentación de traballos polo alumnado
Presentacións/exposicións	Práctica da discurso do elevador

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	
Presentacións/exposicións	
Probos	Descrición
Probos de tipo test	
Traballos e proxectos	

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probos de tipo test	Proba de seguimento. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG6 CG9
Traballos e proxectos	Elaboración de traballos, lectura e comentario de documentos, resolución de problemas extraídos de entornos reais, participación e contribucións realizadas en clase, outras actividades de análise	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG2 CG6 CG9 CG11 CG13 CG14 CE1 CE4 CE10 CT3

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Exame de segunda convocatoria:

Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles alumnos e alumnas que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua. Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

ANCES (2008). Guía de empresas innovadoras de base tecnolóxica.

(<http://upoemprende.upo.es/media/upload/2012/11/12/Guia%20de%20empresas%20EIBT.pdf>)

BLANCO, F. J., (2013). Los Viveros de Empresas (Madrid).

(<http://avie.es/wp-content/uploads/2013/03/economistas-LOS-VIVEROS-DEEMPRESAS-Francisco-Jos%C3%A9-Blanco-Jim%C3%A9nez.pdf>)

FRACTUS. COTEC (2001). "Creación de empresas de base tecnolóxica y desarrollo territorial". Encuentros empresariales COTEC nº 7. Madrid.

BUENO CAMPOS, E. (coord.). Factores de éxito en los procesos de creación de empresas de base tecnolóxica. Revista Economía Industrial

DÍAZ SÁNCHEZ, E., SOUTO PÉREZ, J.E. e TEJEIRO KOLLER, M.R. (2013). NEBTS 3; Caracterización, necesidades y evolución en un período de crecimiento y en otro de ralentización y recesión económica (2004-2012). Instrumentos financieros, trámites y directorio de empresas. Coruña: Netbiblio.

SIMON ELORZ, K. (coord.) (2003). La creación de empresas de base tecnolóxica. Una experiencia práctica. CEIN-ANCES.

(<http://personales.upv.es/arostrigu/IDI/Ances.pdf>)

PALACIOS M., DEL VAL T. y CASANUEVA C. (2005). Nuevas empresas de base tecnolóxica y business angels.

(<http://www.madrimasd.org/revista/revista31/aula/aula2.asp>)

<https://www.cdti.es>

<http://www.eibt.es/>

<http://www.eibt-sudoe.eu/?lang=es>

<http://www.enisa.es>

<http://www.mapadelemprendimiento.es>

<http://www.idi.mineco.gob.es>

<http://www.minetur.gob.es>

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Emprendemento: Valoración e Selección de Ideas de Negocio/O04M006V01110

DATOS IDENTIFICATIVOS**Emprendemento: Valoración e Selección de Ideas de Negocio**

Materia	Emprendemento: Valoración e Selección de Ideas de Negocio			
Código	O04M157V01109			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Ferro Soto, Carlos Antonio			
Profesorado	Ferro Soto, Carlos Antonio Gómez Gras, José María Menor Conde, Sara			
Correo-e	cferro@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Nesta materia preténdese que o alumnado coñeza técnicas de xeración de ideas e saiba elaborar un plan de empresas no que se desenvolva a idea de negocio xerada			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoitado nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- Saber estar / ser
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- Saber estar / ser
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	- Saber estar / ser
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- Saber estar / ser
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- Saber estar / ser
CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	- Saber estar / ser
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- Saber estar / ser
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- Saber estar / ser
CG11	Capacidade de xerar ideas, de ser creativo en canto a produtos, servizos e procesos da empresa.	- Saber estar / ser
CG13	Capacidade de desenvolver a iniciativa emprendedora .	- Saber estar / ser
CE1	Habilidade para o deseño e execución de plans de empresa e a posta en marcha de novas iniciativas empresariais.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- Saber estar / ser
CT4	Capacidade de comunicación, negociación e habilidade para a resolución de conflitos.	- Saber estar / ser
CT7	Habilidade para traballar de forma autónoma.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Avaliar técnica, comercial, económica e financieramente un proxecto de empresa.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG4 CG5 CG13 CE1
Desenvolver de forma sistemática e coherente todos e cada un dos capítulos do plan de empresa.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG6 CG7 CG13 CE1
Redactar con bo estilo, utilizando expresións técnicas e explicando convenientemente os termos utilizados de modo que sexa lexible por calquera lector.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG6 CT4
Usar adecuadamente elementos gráficos (táboas, gráficos ou planos) na comunicación escrita.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG6 CT4
Manexar fontes de información como bases de datos, asociacións empresariais, contactos con outras empresas, estatísticas oficiais, organismos públicos, etc.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG3 CG7 CT7
Citar correctamente fontes de información.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG3 CG6
Manexar adecuadamente ferramentas para a maduración de ideas	CB1 CB2 CB4 CB5 CG4 CG5 CG9 CG11 CG13 CE1 CT1 CT4

Presentar de forma coherente e ordenada ideas de negocio en formato modelo de negocio (por exemplo canvas)	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG6 CG11 CG13 CE1 CT1 CT4
--	---

Contidos	
Tema	
Emprendemento e ideas	<ul style="list-style-type: none"> • Perfil do emprendedor • Xeración de ideas: Técnicas e metodoloxías de creatividade • Maduración de ideas de negocio • Descrición de ideas de negocio a través do Modelo de Negocios Canvas
Plan de empresas	<ul style="list-style-type: none"> • Planificación de actividades iniciais • Recursos necesarios • Modelo de Negocios Canvas • Funcións do plan de negocios • Estrutura e desenvolvemento do plan de negocios • Preparación dun plan de negocios • Empresario individual e social. Sociedade colectiva, sociedade comanditaria, sociedade de responsabilidade limitada, sociedade anónima, cooperativas
Estratexia	<ul style="list-style-type: none"> • Estratexia competitiva para o modelo de negocio • Estratexia emprendedora • Implementación da estratexia emprendedora

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	5	5	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	10	4	14
Proxectos	0	50	50
Probas de tipo test	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor de maneira participativa dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante. A asistencia a clases será tida en conta positivamente na avaliación do alumno
Resolución de problemas e/ou exercicios	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Proxectos	Realización de actividades que permiten a cooperación de varias materias e enfrontan aos alumnos, traballando en equipo, a problemas abertos. Permiten adestrar, entre outras, as capacidades de aprendizaxe en cooperación, de liderado, de organización, de comunicación e de fortalecemento das relacións persoais.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Proxectos	Resolución personalizada de problemas do alumnado á hora de levar á práctica os coñecementos teóricos adquiridos
Sesión maxistral	Resolución personalizada de problemas do alumnado á hora de entender os coñecementos teóricos impartidos

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Proxectos	Elaboración e presentación dun modelo de negocio	70	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG3 CG4 CG5 CG6 CG7 CG9 CG11 CG13 CE1 CT1 CT4
Resolución de problemas e/ou exercicios	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.	10	CB1 CB2 CB4 CB5 CG4 CG5 CG6 CG9 CG11 CG13 CT1 CT4
Probas de tipo test	Preguntas tipo test sobre contidos teórico prácticos impartidos	20	CB1 CG9 CE1 CT7

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Ten que alcanzarse unha nota mínima de 5 tanto no proxecto (modelo de negocio) como no exame tipo test en cada 'oportunidade' (ordinaria e extraordinaria) para aprobar nesa oportunidade. De non ser así, figurará unha nota de 'suspenso'.

O proxecto aprobado se garda para ambas as 'oportunidades' dentro do mesmo curso académico

O exame tipo test non se garda dunha oportunidade a outra. As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. No entanto, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consulta a páxina web do Máster por se houberse cambios. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web:

<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>

Bibliografía. Fontes de información

GIL, M.A.; GINER, F., Cómo crear y hacer funcionar una empresa. Conceptos e instrumentos, ESIC, Madrid., 2010

GÓMEZ GRAS, J.M., et. al., Manual de casos sobre creación de empresas en España , McGraw-Hill, Madrid , 2011

GÓMEZ GRAS, J.M., et. al., Manual para la creación de empresas por universitarios, UMH: Observatorio Ocupacional, 2002

GÓMEZ GRAS, J.M., Estrategia para la competitividad de las PYMES. Especial referencia al proceso de creación de empresa. , McGraw-Hill., 1997

GONZÁLEZ DOMÍNGUEZ, F.J, Creación de empresas : guía del emprendedor , Pirámide, 2012

JIMÉNEZ QUINTERO, JA, Creación de empresas : tipología de empresas y viabilidad estratégica, Madrid: Pirámide, 2012

JIMÉNEZ QUINTERO, JA (coord), Creación de empresas : viabilidad estratégica en la práctica , Madrid: Pirámide, 2012

Osterwalder, A. y Pigneur, Y; Bernarda, G y Smith, A. , Diseñando la propuesta de valor, Grupo Planeta, Barcelona, 2015

Osterwalder, A. y Pigneur, Y, Generación de modelos de negocio : un manual para visionarios, revolucionarios y retadores, Deusto, Barcelona, 2012

Ries, E, The Lean Startup, Ed. Crown Business, 2011

Soto, M., Innovación por Design Thinking, Ed. UC, 2013

Vidal, F. et al., Este no es otro manual de creación de empresas (acceso libre en: <http://observatorio.umh.es/files/2011/08/Este-no-es-otro-Manual-de-creación-de-empresas2.pdf>), Ed. UMH, 2012

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía docente anticipa as liñas de actuación que se deben levar a cabo co alumno na materia e concíbese de forma flexible. En consecuencia, pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica da clase e do grupo de destinatarios real ou pola relevancia das situacións que puidesen xurdir. Así mesmo, achegárase ao alumnado a información e pautas concretas que sexan necesarias en cada momento do proceso formativo.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Comercialización e Desenvolvemento de Novos Produtos**

Materia	Comercialización e Desenvolvemento de Novos Produtos			
Código	O04M157V01110			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Rodríguez Comesaña, Lorenzo			
Profesorado	Bouzón Pintos, José Manuel Rodríguez Comesaña, Lorenzo			
Correo-e	loroco@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Nesta materia traballarase o xeito de desenvolver novos produtos, o proceso de facelo e o xeito de comercializalos que mellor se adapte			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	- saber - saber facer
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber - saber facer
CE1	Habilidade para o deseño e execución de plans de empresa e a posta en marcha de novas iniciativas empresariais.	- saber - saber facer
CE5	Capacidade para identificar, desenvolver e crear oportunidades de mercado nas empresas a través da xestión da creatividade e a innovación.	- saber - saber facer
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar a importancia do desenvolvemento de novos produtos.	CB1 CB3 CG5 CG7 CE5
Resolver os diferentes problemas organizativos aos que hai que facer fronte para o desenvolvemento de novos produtos.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG3 CG5 CE1 CT6
Evaluar o posible éxito dun novo produto	CB1 CB2 CB3 CB5 CG1 CG3 CG5 CG7 CE1 CE5 CT6

Contidos

Tema	
1. O Plan de Marketing	a. Misión b. Análise c. Obxectivos d. Estratexias e. Implementación f. Control
2. O desenvolvemento de novos produtos:	¿qué é un novo produto?, causas
3. A estrutura organizativa da empresa para o desenvolvemento de novos produtos	a. Comité de novos produtos b. Product manager c. Departamento de novos produtos d. Venture team
4. O proceso de desenvolvemento de novos produtos	O proceso de desenvolvemento de novos produtos
5. Ferramentas útiles para o desenvolvemento de novos produtos	a. O Ciclo de Vida do produto b. Os procesos de adopción e difusión

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	3	6
Eventos docentes e/ou divulgativos	10	0	10
Estudo de casos/análises de situacións	0	30	30
Sesión maxistral	7	14	21
Probos de tipo test	3	5	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Na aula presentaranse e desenvolveranse exercicios que axuden a comprender os temas

Eventos docentes e/ou Dúas conferencias-coloquio que complementen á materia divulgativos

Estudo de Casos para resolver procurando información adicional casos/análises de situacións

Sesión maxistral Exposición e comentario dos contidos teóricos da materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	
Estudo de casos/análises de situacións	

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG3 CG5 CG7 CE1 CE5 CT6
Probas de tipo test	20	CB1 CB2 CB3 CG1 CG5 CG7 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación continua. De non segui-la avaliación continua (por non asistencia ás aulas, e/ou por non facer axeitadamente os exercicios) ou de non superala deberá facerse

Exame :

Realizarase un exame para aqueles alumnos e alumnas que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua (debido a non ter superado a materia a través do conxunto de métodos exposto anteriormente).

Ademáis esixirase a entrega de traballos que compensen a non asistencia e a entrega de exercicios que compensen os da avaliación contínbua. Todo isto deberá ser entregado como máximo o día do exame.

Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

Observacións:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (

<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

Sainz de Vicuña Ancín, D., Plan de Marketing, 2010, ESIC

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistema de Diagnóstico Estratéxico e Xestión do Coñecemento**

Materia	Sistema de Diagnóstico Estratéxico e Xestión do Coñecemento			
Código	O04M157V01201			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Diéguez Castrillón, María Isabel			
Profesorado	Diéguez Castrillón, María Isabel López Ruiz, Víctor Raúl Peña Nevado, Domingo Rodríguez Domínguez, María del Mar			
Correo-e	idieguez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia presenta a importancia da dirección estratéxica para conseguir a competitividade da empresa. Aborda ferramentas de dirección estratéxica e de xestión do coñecemento.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- saber facer
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- saber facer
CE1	Habilidade para o deseño e execución de plans de empresa e a posta en marcha de novas iniciativas empresariais.	- saber - saber facer
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber - saber facer
CE9	Coñecemento dos instrumentos que permiten vixiar a contorna empresarial e tecnolóxica.	- saber - saber facer
CT3	Capacidade crítica e autocrítica.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Expresar o significado da importancia que ten a Dirección Estratéxica como forma para manter e mellorar a competitividade na empresa	CB1 CB5 CG9 CE9
Realizar diagnósticos. identificar situacións que demandan unha resposta estratéxica	CB1 CB2 CB3 CG2 CE1 CE9 CT3
Identificar a necesidade de desenvolver un proceso estratéxico integrado	CB3 CB4 CG2
Explicar os distintos elementos que compoñen a estratexia	CB3 CG9
Diferenciar entre información relevante e superficial, entre factores críticos e marxinais, á hora de afrontar un problema estratéxico	CB2 CB3 CB4 CG2
Empregar as ferramentas estratéxicas disponibles para o desenvolvemento do diagnóstico interno e externo, sabendo cando se poden empregar e cales os as súas limitacións	CB3 CT3
Identificar e formular as distintas opcións estratéxicas que están ao alcance da empresa actualmente, e o proceso para a súa valoración e selección.	CB2 CG2
Propor estratexias de éxito, tanto baseadas na exposición de oportunidades de mercado percibidas, como nas competencias distintivas da empresa	CB3 CE2

Contidos

Tema	
Modulo I	Fases do proceso de dirección estratéxica: Formulación da estratexia. Valoración de alternativas estratéxicas. Implantación da estratexia. Ferramentas utilizadas no proceso de dirección estratéxica
Modulo II	Xestión do coñecemento : A xestión do coñecemento: Introducción. Concepto e aplicacións na empresa. O capital intelectual. Principios da xestión do coñecemento. Estratexia de implantación. Modelos de xestión do coñecemento

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	5	15	20
Traballos de aula	5	15	20
Traballos tutelados	0	28	28
Sesión maxistral	5	0	5
Outras	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Presentación de casos prácticos relacionados cos temas
Traballos de aula	Na aula principiarase a realización de traballos relacionados cos temas, para a súa continuidade posteriormente como traballo tutelado pola coordinadora da materia
Traballos tutelados	Traballos prácticos sobre os contidos da materia tutelados pola coordinadora da materia
Sesión maxistral	Docentes expertos nos temas explicarán conceptos básicos

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Atención na aula e virtualmente co apoio do correo electrónico e skype

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballos tutelados	Traballos encomendados polos profesores da materia. Valorarase a entrega e calidade dos traballos de cada un dos módulos	80	CB2 CB3 CB4 CG2 CG9 CE1 CE2 CE9 CT3
Outras	Proba de seguimento. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB5 CG2 CG9 CE1 CE2 CE9

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o **sistema de avaliación continua** para a convocatoria de xuño. Neste caso é obrigatoria a realización con resultados satisfactorios de todos os traballos e a superación da proba de seguimento.

Para os estudantes que non sigan ou non superen a avaliación continua realizarase un exame. Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

Segunda convocatoria (xullo): Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles estudantes que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua. Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

"As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-20176. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>)."

Observación:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

Garrido Bug, S, Dirección estratéxica, McGraw-Hill, 2003

Grant, R.M, Dirección estratéxica, Civitas, 1996

Navas López, J.E. y Guerras Martín, L.A, La dirección estratéxica en la empresa. Teoría y aplicaciones, Thomson Cívita, 2007

Ventura Victoria, J, Análisis estratéxico de la empresa, Thomson, 2004

Valhondo, Domingo, Gestión del cococimiento del mito a la realidad. , Diaz de Santos, 2003

Nevado D.; López V. R., El capital intelectual: valoración y medición, Prentice Hall, 2002

Hislop, Donald, Knowledge management in organisations a critical introduction, Oxford University Press, 2005

, <http://www.clusterconocimiento.com>, ,

, <http://www.brint.com/>, ,

, <http://eknowledgecenter.com/>, ,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Desenvolvemento e Comercialización de Proxectos de I+D+I**

Materia	Desenvolvemento e Comercialización de Proxectos de I+D+I			
Código	O04M157V01202			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Sinde Cantorna, Ana Isabel			
Profesorado	Nogueira López, Natalia Uxía Sinde Cantorna, Ana Isabel			
Correo-e	asinde@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O obxectivo desta materia é que o alumnado coñeza en profundidade as metodoloxías, modelos e técnicas de xestión de proxectos de innovación.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG10	Coñecemento do contexto institucional da innovación empresarial.	- saber - saber facer
CE4	Capacidade para deseñar, implementar e xestionar proxectos innovadores.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE5	Capacidade para identificar, desenvolver e crear oportunidades de mercado nas empresas a través da xestión da creatividade e a innovación.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Recoñecer a importancia da xeración interna da tecnoloxía a través do desenvolvemento de proxectos de I+D.	CB1 CB2 CB3 CE5
Explicar as principais vías para a comercialización de proxectos de I+D+I. Describir os principais mecanismos para garantir as transferencias de tecnoloxía sen vulnerar os dereitos das partes intervinientes.	CB1 CB2 CB3 CB4 CG1 CE4
Analizar as posibles vías de acceso á tecnoloxía por parte das empresas.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG10
Valorar en que casos é recomendable o desenvolvemento interno da tecnoloxía.	CB2 CB3 CB4 CG1 CG10
Identificar as diferentes etapas asociadas ao desenvolvemento dun proxecto e os elementos críticos de cada unha delas.	CB1 CB2 CB3 CG1 CE4
Utilizar ferramentas específicas que apoian a dirección de proxectos.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CE4
Preparar propostas de proxectos de I+D.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG6 CT6
Identificar as diferentes opcións á hora de comercializar proxectos de I+D.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CE5 CT6
Analizar os posibles mecanismos que garanten a protección do coñecemento xerado.	CB1 CB2 CG10

Contidos

Tema	
1. Desenvolvemento de proxectos de I+D.	- Dirección de proxectos - Fases dun proxecto: Inicio, planificación, execución, control e peche - Ferramentas para a dirección de proxectos - Xestión de riscos - Xestión de cambios - Control financeiro
2. Comercialización de proxectos	- Transferencia de tecnoloxía - Sistemas de transferencia de tecnoloxía e modelos de comercialización - Requisitos do mercado - Mecanismos legais que permiten incrementar a seguridade da transferencia

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	5	15	20
Estudo de casos/análises de situacións	5	15	20
Proxectos	0	24	24
Traballos e proxectos	5	5	10
Probas de tipo test	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	Realización de prácticas que serán entregadas polo alumnado e nas que se valorará a súa capacidade na aplicación dos conceptos e ferramentas para a xestión de proxectos explicadas.
Proxectos	Deberá elaborarse unha proposta de proxecto de I+D+i que se exporá publicamente.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia en sesión presencial
Proxectos	Elaboración de un proxecto de I+D+i
Estudo de casos/análises de situacións	Resolución de casos expostos en clase

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballos e proxectos	Deberá elaborarse unha proposta de proxecto de I+D+i que se exporá publicamente.	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG6 CG10 CE4 CE5 CT6
Probas de tipo test	Proba de seguimento. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB2 CB3 CG1 CG10 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Outros comentarios e segunda convocatoria

Oportunidades de avaliación

Os alumnos disporán de dúas oportunidades de avaliación correspondentes coas convocatorias ordinaria (xuño) e extraordinaria (xullo). As datas dos exames e de entrega dos traballos fixaranse no calendario académico do Máster; no caso de que non apareza data de entrega de traballos, entenderase que o prazo termina o día anterior á data do examen. No caso de que o alumno só supere algunha das partes, a cualificación desta parte conservárase durante as dúas oportunidades de avaliación.

Entenderase que un alumno non se presenta á materia cando non se presente ao examen, nin entregue parte algunha das actividades propostas nas datas fixadas.

Observación:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias. As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

- AENOR, UNE 166000, 2006, AENOR, MADRID
- AENOR, UNE 166001, 2006, AENOR, MADRID
- ECHEVARRÍA JADRAQUE, D., MANUAL PARA PROJECT MANAGERS: CÓMO GESTIONAR PROYECTOS CON ÉXITO, 2011, WOLTERS KLUWER, MADRID
- HORINE, G.M., GESTIÓN DE PROYECTOS: EDICIÓN REVISADA Y ACTUALIZADA 2010, 2009, ANAYA, MADRID

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultáneamente

Dirección Estratéxica da Innovación e a Tecnoloxía: Ferramentas para a súa Xestión/O04M006V01207
Políticas de I+D e Innovación na Unión Europea/O04M006V01206
Sistemas Español e Galego de Innovación/O04M006V01203

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Cadro Lexislativo e Fiscal para a Constitución, o Crecemento e a Innovación/O04M006V01201

DATOS IDENTIFICATIVOS**Cadro Lexislativo e Fiscal para a Constitución, o Crecemento e a Innovación**

Materia	Cadro Lexislativo e Fiscal para a Constitución, o Crecemento e a Innovación			
Código	O04M157V01203			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	4	OB	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a	Vaquero García, Alberto			
Profesorado	Vaquero García, Alberto			
Correo-e	vaquero@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Análise da creación, dirección e innovación da empresa dende a perspectiva da fiscalidade aplicada			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber - saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber - saber facer
CG8	Capacidade de adaptación a ambientes cambiantes.	- saber facer - Saber estar / ser
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- saber facer
CE3	Capacidade para recoñecer situacións que necesiten do asesoramento de expertos (asesores financeiros, fiscais, xuristas, etc.) así como capacidade para seleccionalos e interpretar os seus ditames.	- saber - saber facer
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar a problemática económico-fiscal e en materia laboral no proceso de creación, dirección e innovación empresarial. Atopar solucións ás posibles incidencias no campo fiscal e do mercado de traballo	CB2 CG7

Explicar a lóxica fiscal, tanto desde a perspectiva da liquidación de impostos como desde a planificación fiscal e o comportamento do contribuínte	CB4 CB5 CG7 CG8 CG9
Determinar e explicar o efecto da fiscalidade en materia de I+D+i, a partir do establecido nas normas tributarias	CB4 CG7 CG8
Describir as principais características dos impostos que gravan as actuacións económicas	CB2 CG7 CG8
Explicar o funcionamento básico de liquidación dos impostos que afectan ás decisións empresariais	CB1 CG7 CE3 CT6
Recordar os fundamentos da planificación fiscal e as técnicas para optimizar o impacto fiscal nas decisións empresariais. Analizar as principais estratexias fiscais para a liquidación de impostos que afectan ás actividades económicas	CB2 CB3 CB5 CG7 CE3 CT6

Contidos

Tema	
Tema 1: Obrigas tributarias do emprendedor na fase de creación da empresa.	O tratamento fiscal das actividades económicas no IRPF. Especial tratamento do réxime de entidades de reducida dimensión no Imposto sobre Sociedades Outros impostos que afectan ó funcionamento das PEME: IVE Incentivos fiscais
Tema 2: Fiscalidade da I+D+i	Tratamento da Investigación, Desenvolvemento e a Innovación Tecnolóxica no Imposto sobre Sociedades Planificación fiscal no eido do I+D+i. Reformas fiscais e novidades.
Tema 3: Outras obrigacións empresariais en materia de Seguridade Social	Outras obrigas tributarias en materia de Seguridade Social. Contratación laboral e incentivos

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudos/actividades previos	0	5	5
Sesión maxistral	25	7	32
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	5	55	60
Outras	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudos/actividades previos	Busca e lectura (por parte do alumno e previamente ás clases) das actividades que se formulen. Participación en clase
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	
Estudos/actividades previos	

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Proba práctica de exercicios sobre o contido da materia. É necesario obter una puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba	20	CB1 CB2 CB3 CG7 CG9 CE3 CT6
Outras	Realización de tarefas durante o curso. E necesario obter una puntuación mínima de 5 puntos sobre 10	80	CB1 CB3 CB4 CB5 CG7 CG8 CG9 CE3 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Oportunidades de avaliación

Os alumnos disporán de dúas oportunidades de avaliación correspondentes coas convocatorias ordinaria (xaneiro) e extraordinaria (xullo). As datas dos exames e de entrega dos traballos fixaranse no calendario académico do Máster; no caso de que non apareza data de entrega de traballos, entenderase que o prazo termina o día anterior á data do examen.

Entenderase que un alumno non se presenta á materia cando non se presente ao examen, nin entregue parte algunha das actividades propostas nas datas fixadas.

A avaliación ordinaria será por avaliación continua ou ben por un examen final. No primeiro caso a proba práctica valdrá un 20% da nota. O 80% restante serán tarefas a realizar durante o curso. É necesario para superar a materia por este método un mínimo de 5 puntos en cada parte. Os alumnos que non opten por avaliación continua, deberán realizar un examen que será o 100% da nota conseguida.

A avaliación extraordinaria será un examen fina, que será o 100% da nota conseguida.

Observación:

Calquera evidencia de tarefas plaxiadas ou copiadas suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>)

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA (siempre última edición actualizada)

ALBI IBAÑEZ, E. : Sistema Fiscal Español (Tomo I e II), Ariel, Edición. Barcelona.

AC CONSULTORES : Guía para la gestión e innovación, Capítulo III Fiscalidad.

CENTRO DE ESTUDIOS FINANCIEROS : Renta y Patrimonio. Casos Prácticos, Centro de Estudios Financieros, Madrid.

GASCÓN ORIVE, A.: IVA. Casos Prácticos, Centro de Estudios Financieros (CEF), Madrid.

LEFEBVRE, F. : Memento Práctico Fiscal. Ed. Francis Lefebvre.

LÓPEZ LABORDA, J. e DOMINGUEZ BARRERO, F. : Planificación Fiscal, Ed. Ariel.

PEREZ CRISTOBAL, J.; SANCHEZ REVENGA, J. e QUINTAS BERMUDEZ, J.: Introducción al Sistema Tributario Español, Centro de Estudios Financieros (CEF), Madrid.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA (siempre última edición actualizada)

CONDE, E., CALDERON, C., CARRAL, C. e MORENO, A. : Supuestos prácticos de Sistema Fiscal Español. Editorial Dikinson.

MEMENTO FISCAL , Ed. Francis Lefebvre

MORENO MORENO, M.C. e PAREDES GÓMEZ, R. : Fiscalidad Individual y Empresarial: Ejercicios resueltos. Ed. Civitas.

PLA VALL, A.; SALVADOR CIFRE, C.: Impuesto sobre Sociedades, Tirant lo Blanch, Valencia.

RECURSOS EN INTERNET

- Ministerio de Industria, <http://www.mitic.es/es-ES/index.htm>

- Ministerio de Hacienda, <http://www.minhac.es/portal/>

- Agencia Estatal de Administración Tributaria, www.aeat.es

Recomendaciones

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistemas Español e Galego de Innovación**

Materia	Sistemas Español e Galego de Innovación			
Código	004M157V01204			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Gueimonde Canto, Ana Isabel			
Profesorado	Gueimonde Canto, Ana Isabel López Lozano, María Ángeles Varela Rey, Manuel Antonio Viña González, Guillermo			
Correo-e	agueimonde@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A innovación é unha disciplina que deben practicar todas as empresas, independentemente da súa dimensión ou do sector onde compitan. Na envolvente de rápidos cambios, interrelacións entre axentes e globalización económica, as empresas non poden deixar de coñecer e manterse ao tanto da estrutura e mudanzas do sistema de innovación no que desenvolven a súa actividade, así como das posibilidades de desenvolvemento, servizos, axuda e cooperación que neste entorno existen.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber - saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	- saber - Saber estar / ser
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG10	Coñecemento do contexto institucional da innovación empresarial.	- saber
CE4	Capacidade para deseñar, implementar e xestionar proxectos innovadores.	- saber - saber facer
CE6	Capacidade para aplicar, de forma oportuna, ferramentas e metodoloxías de xestión da innovación.	- saber - saber facer
CE10	Capacidade para avaliar o impacto e oportunidades que poida xerar a contorna das empresas.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Explicar os diferentes enfoques teóricos sobre os sistemas nacionais de innovación.	CB1 CB2 CB3 CB5 CG3 CG10
Analizar o papel desempeñado polos distintos elementos e axentes que compoñen o sistema español e galego de innovación.	CB1 CB2 CB3 CB5 CG3 CG7 CG10 CE10 CT1
Recordar e aplicar os distintos indicadores que permiten medir a innovación.	CB1 CB2 CB3 CG3 CG7 CG10 CE4 CE6
Avaliar a situación do sistema español e galego de innovación.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG3 CG7 CG10 CE4 CE6 CE10
Expor as principais fontes de financiamento para a posta en marcha de proxectos de I+D+i.	CB2 CB3 CG3 CG7 CG10 CE4 CE10 CT1
Analizar o papel do sistema universitario dentro dun sistema nacional e/ou rexional de innovación.	CB1 CB2 CB5 CG3 CG7 CG10 CE4 CE10 CT1

Contidos

Tema	
Marco conceptual da innovación e sistema nacional de innovación	Definición de innovación. Tipoloxía. Estratexia da empresa. Indicadores de innovación. Introdución ao sistema nacional de innovación Estratexia estatal de Innovación
Sistema español de innovación	Elementos que integran o sistema nacional de innovación. Os contornos científico, tecnolóxico, produtivo e financeiro. O rol da administración no proceso de innovación. As fontes de financiamento da I+D+i a nivel nacional: O Plan nacional de I+D+i As Axudas CDTI

Sistema galego de innovación	Elementos que integran o sistema galego de innovación. Os contornos científico, tecnolóxico, produtivo e financeiro. O rol da administración autonómica no proceso de innovación. Política e instrumentos. A Estratexia de Especialización Intelixente de Galicia. As fontes de financiamento público da I+D+i en Galicia: O Plan Galego de Investigación, Innovación e Crecemento
As Infraestruturas de apoio á innovación e o financiamento privado á innovación. As relacións entre os axentes do sistema de innovación	Os parques científicos e tecnolóxicos. Os centros de innovación e tecnoloxía. As OTRI. As plataformas tecnolóxicas. Os centros de empresas e innovación. As incubadoras O financiamento privado da innovación: o capital risco, business angels... A colaboración público privada en innovación. A transferencia tecnolóxica

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Saídas de estudo/prácticas de campo	5	0	5
Estudo de casos/análises de situacións	3	29	32
Sesión maxistral	7	30	37
Probas de tipo test	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Saídas de estudo/prácticas de campo	Visita a centros tecnolóxicos, empresas, e parque tecnolóxico, para poñer en práctica os coñecementos adquiridos na aula
Estudo de casos/análises de situacións	Análise de diversos sistemas de innovación. Estudo de casos prácticos de proxectos innovadores, o seu financiamento, os axentes de innovación que interveñen, os seus resultados. Exemplos prácticos.
Sesión maxistral	As sesións presenciais consistirán na exposición por parte do profesorado da materia obxecto de cada un dos bloques descritos nos contidos. Facilitarase ao alumnado o material preciso para a comprensión de cada módulo e fomentarase a participación na aula do alumnado introducindo material audiovisual e exemplos prácticos. A avaliación realizarase mediante preguntas curtas ou tipo test, e mediante o desenvolvemento de casos e análise de situacións que contemplan os aspectos tratados na materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	A atención personalizada, co fin de resolver dúbidas das clases teóricas e prácticas, desenvolverase tanto a través de actividades presenciais (titorias) como non presenciais (consultas vía e-mail).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	Desenvolvemento de casos prácticos e análise de situacións que contemplan os diversos apartados tratados na materia: proxectos innovadores, estratexia de financiamento dos proxectos, implicación das estruturas de apoio á innovación, análise de diferentes sistemas de innovación...	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG3 CG7 CG10 CE4 CE6 CE10 CT1

Probas de tipo test	Realizarase unha proba de seguimento que consistirá nun cuestionario, ou ben de preguntas curtas, ou tipo test para elixir entre catro respostas propostas, entre as cales só unha é a correcta. O cuestionario conterá un máximo de 15 cuestións.	20	CB1 CG10
---------------------	--	----	-------------

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Os alumnos disporán de dúas oportunidades de avaliación. As datas dos exames fixaranse no calendario académico do máster. De ter que entregar traballos, e non figurar isto no calendario, fixarase a data límite no día previo á data do exame. As notas das partes aprobadas manteranse para segunda oportunidade. Entenderase que o alumno non se presenta á materia cando non acuda ao exame nin entregue os traballos na data indicada. As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consulten a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán, as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-es/horarios-y-guía-nuevo-alumnado>).

Observación: Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

Fundación Cotec, Informe Cotec 2013, , 2014

Xunta de Galicia, Estratexia de Especialización Intelixente de Galicia, , 2013

Fundación CyD, Informe CyD 2013, , 2014

Fundación CyD, Ecosistema de innovación sostenible. El conocimiento circular, , 2013

Mikel Buesa, O sistema de innovación en España: Un panorama, ICE Innovación y Competitividad, 2012

Xavier Vence, Sistema galego de innovación políticas de innovación: balance dunha década, Revista galega de economía, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Desenvolvemento e Comercialización de Proxectos I+D+i/O04M006V01108

Políticas de I+D e Innovación na Unión Europea/O04M006V01206

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xestión Medioambiental, de Seguridade e Saúde Laboral e da Responsabilidade Social Corporativa. Sistemas Integrados de Xestión da Calidade**

Materia	Xestión Medioambiental, de Seguridade e Saúde Laboral e da Responsabilidade Social Corporativa. Sistemas Integrados de Xestión da Calidade			
Código	O04M157V01205			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Fernández González, Arturo José			
Profesorado	Fernández González, Arturo José Nogueira Cayetano, Carmen Sánchez Sánchez, Ignacio Sánchez Táboas, Jorge Horacio			
Correo-e	ajfdez@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	<p>Nun Máster sobre Creación, Dirección e Innovación na Empresa, necesariamente debe darse un protagonismo relevante a contidos específicos sobre xestión medioambiental, da seguridade e saúde laboral, e da responsabilidade social corporativa, porque:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Por un lado, innovar sen ter en conta os impactos ambientais, na seguridade e saúde dos traballadores, e na sociedade, conduce, por regra, a un resultado moi efémero. Pode non ser máis do que producir algo de novo, que o mercado, rapidamente, vai rexeitar. - Por outro lado, os sistemas de xestión baseados en normas internacionais nestes eidos (como a familia de normas ISO 14000, de xestión ambiental, a OHSAS 18000, de seguridade e saúde no traballo, ou a SGE 21 ou a SA 8000, de RSC) comportan, en si mesmos, varias compoñentes e metodoloxías, que permiten que o coñecemento xerado no proceso de innovación, se vaia potenciando no ciclo virtuoso do tipo PDCA : Plan; Do; Check; Act, base da mellora continua e destes sistemas. Por este motivo, o coñecemento básico destas normas amplamente coñecidas e implantadas no ámbito empresarial é necesario nun Máster deste nivel. - Finalmente, a integración dos sistemas de xestión é un requisito nos tempos que corren. Actualmente, tras os varios anos dedicados á Calidade Total e á Reenxeñaría, o mundo empresarial presenta unha nova e forte tendencia: a utilización dos Sistemas Integrados de Xestión. <p>O desenvolvemento da tecnoloxía da información trouxo oportunidades para as empresas se reestruturaren, alén de tornar posíbel a crecente integración de sistemas estruturados para atender aos procesos de negocio e soportar o fluxo de información asociado. Neste escenario, emerxen as filosofías de xestión que procuran integrar informacións provenientes das máis diversas áreas da empresa, como financeira, produción, materiais, vendas, calidade, innovación, xestión medioambiental, responsabilidade social, etc.</p> <p>Esta materia adícase aos sistemas de xestión empresarial, con especial atención á xestión medioambiental, da seguridade e saúde no traballo, e da RSC, e aos modelos existentes, en xeral internacionais, para os mesmos (normas ISO 14000, Regulamento EMAS, estándar OHSAS 18000, SGE 21, SA 8000, etc.).</p> <p>Primeiramente, estúdanse os fundamentos dos devanditos sistemas de xestión con relación ás súas correspondentes normas internacionais, prestando atención ás súas connotacións coa mellora da competitividade da empresa. Finalmente, proporciónanse claves para a súa correcta implantación e mantemento no tempo.</p>			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber - saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- saber - saber facer
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG15	Competencias para deseñar e implantar modelos e sistemas de xestión da calidade a distintos ámbitos e dimensións das empresas.	- saber - saber facer
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber - saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Tomar conciencia do impacto que o desenvolvemento da actividade empresarial ten na contaminación do medio ambiente. Diferenciar as obrigacións das empresas en materia de prevención da contaminación, fronte á voluntariedade dos sistemas de xestión ambiental baseados nas normas.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG4 CE2
Lembrar a lexislación vixente de aplicación en materia de xestión ambiental e xestión da seguridade e saúde laboral.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG15 CT1 CT6
Valorar as vantaxes derivadas da xestión ambiental no desempeño da actividade empresarial e no desenvolvemento sustentable. Coñecer os referenciales sobre sistemas de xestión ambiental: ISO 14000 e Regulamento EMAS.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG15 CE2 CT1 CT6

Adquirir unha perspectiva xeral acerca da xestión dos riscos laborais. Valorar as vantaxes derivadas da xestión da seguridade e saúde no traballo no desempeño da actividade empresarial. Coñecer os referenciais sobre sistemas de xestión da seguridade e saúde laboral: OHSAS 18000.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG15 CE2 CT1 CT6
Explicar as vantaxes da integración de sistemas de xestión, con especial atención á integración dos sistemas de xestión da calidade, medioambiente e seguridade e saúde laboral.	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG15 CE2 CT1 CT6

Contidos

Tema

Tema 1. Introducción á xestión medioambiental.
Legislación medioambiental

Tema 2. A normativa ISO 14000. A norma ISO 14001:2015. Deseño, desenvolvemento, implantación, certificación e mantemento dun sistema de xestión medioambiental (SXMA) segundo ISO 14000

Tema 3. O Regulamento EMAS. Comparación ISO 14000-EMAS

Tema 4. A problemática da xestión dos residuos

Tema 5. Introducción á xestión da seguridade e saúde no traballo. Legislación de prevención de riscos laborais.

Tema 6. A xestión da seguridade e saúde na empresa

Tema 7. A normativa OHSAS 18000. O estándar OHSAS 18001:2009. Sistema de xestión da seguridade e saúde no traballo (SXSST) segundo OHSAS 18000

Tema 8. Sistemas integrados de xestión

Tema 9. A xestión da Responsabilidade Social Corporativa (RSC)

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10	10	20
Estudo de casos/análises de situacións	3	3	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	2	4
Probas de tipo test	1	8	9
Informes/memorias de prácticas	0	36	36

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesorado dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudantado.

Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumnado debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rotinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Complemento da lección maxistral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	
Sesión maxistral	
Estudo de casos/análises de situacións	

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellar elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB5 CG4 CG15 CE2
Informes/memorias de prácticas	Elaboración dun documento por parte do alumno (individual ou en grupo) no que se reflicten as características do traballo levado a cabo. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, mostrar os resultados obtidos ou observacións realizadas, así como a análise e tratamento de datos, no seu caso. Para determinadas sesións esíxese asistencia. No caso de non asistir, o alumno deberá elaborar un traballo individual relacionado coa sesión á que non asistiu, seguindo as instrucións do profesor, e presentar un documento correspondente ao mesmo.	80	CB1 CB2 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG15 CE2 CT1 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Ademáis do conxunto de criterios de avaliación enriba exposto, para superar a materia por avaliación continua esíxese asistencia a determinadas clases da materia. A inasistencia a ditas clases poderase compensar elaborando os traballos que o profesor encomende a tal efecto ao alumno/a.

Exame de segunda convocatoria:

Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles alumnos/as que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua (debido a non ter superado a materia a través do conxunto de métodos exposto anteriormente). Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

Observacións:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

SEOÁNEZ CALVO, M. y ANGULO AGUADO, I., Manual de Gestión Medioambiental de la Empresa: Sistemas de Gestión Medioambiental, Auditorías Medioambientales, Evaluaciones de Impacto Ambiental, 1999, Díaz de Santos, Madrid

RUBIO ROMERO, J.C., Gestión de la Prevención de Riesgos Laborales: OHSAS 18001, Directrices OIT y Otros Modelos, 2002, Díaz de Santos, Madrid

Cuadernos IMPIVA, Aspectos medioambientales. Identificación y evaluación, 2002, AENOR e IMPIVA

IHOBE, Indicadores Medioambientales para la Empresa, 1999, IHOBE

ROBERTS, H.; ROBINSON, G., ISO 14001. EMS. Manual de Sistema de Gestión Medioambiental, 1999, Ed. Paraninfo, Madrid

VAQUERO PUERTA, J.L.; CEÑA CALLEJO, R., Prevención de Riesgos Laborales: Seguridad, Higiene y Ergonomía, 2000, Ed. Pirámide, Madrid

WOODSIDE, G.; AURRICHIO, P., Auditoría de Sistemas de Gestión Medioambiental: Introducción a la Norma ISO 14001, 2001, Díaz de Santos, Madrid

DE LA CUESTA GONZÁLEZ, M.; RODRÍGUEZ DUPLÁ, L. (Coords.), Responsabilidad Social Corporativa, 2004, Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca

, www.iso.ch, ,

, www.aenor.es, ,

, www.ict.es, ,

, www.marm.es, ,

, www.cmati.xunta.es, ,

, www.sirga.medioambiente.xunta.es, ,

, www.ecoembes.com, ,

, www.ambientum.com, ,

ISO, UNE-EN ISO 14001:2015, AENOR, 2015

AENOR, OHSAS 18001:2008, AENOR, 2008

Recomendacións

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Implantación de Sistemas de Xestión da Calidade: Modelos e Técnicas/O04M006V01205

DATOS IDENTIFICATIVOS**Implantación de Sistemas de Xestión da Calidade: Modelos e Técnicas**

Materia	Implantación de Sistemas de Xestión da Calidade: Modelos e Técnicas			
Código	O04M157V01206			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Fernández González, Arturo José			
Profesorado	del Río Rama, María de la Cruz Fernández González, Arturo José			
Correo-e	ajfdez@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	<p>Nun Máster sobre Xestión de Innovación, necesariamente debe darse un protagonismo relevante a contidos específicos sobre Xestión da calidade dado que existe unha relación biunívoca entre Calidade e Innovación. A relación é biunívoca, porque:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Por un lado, innovar sen calidade conduce, por regra, a un resultado moi efémero. Pode non ser máis do que producir algo de novo, que o mercado, rapidamente, vai rexeitar. Rexeitar por falta de calidade, non se traducindo a innovación, así, en valor sustentado para a empresa e seus clientes. - Por outro lado, a calidade comporta, en si mesma, varias compoñentes e metodoloxías, que permiten que o coñecemento xerado no proceso de innovación, se vaia potenciando no ciclo virtuoso do tipo PDCA : Plan; Do; Check; Act. - Finalmente, a conversión dos resultados da innovación en coñecemento captables en normas, ou outros referenciais, induce, no mercado, a un uso xeneralizado e exitoso daqueles resultados. <p>Esta materia adícase á xestión da calidade na empresa e ás ferramentas e modelos existentes para a mesma, cunha especial atención ás ferramentas básicas (diagramas de Pareto, Causa-efecto, AMFE, QFD, etc.) e á normativa ISO 9000. Primeiramente, expóñense as devanditas ferramentas e os conceptos de normalización, certificación e acreditación. A continuación, estúdanse os fundamentos dun sistema de xestión da calidade con relación á norma ISO 9001, prestando especial atención á súa relación coa mellora da competitividade da empresa. Finalmente, proporciónanse claves para unha correcta implantación e mantemento no tempo.</p>			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber - saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- Saber estar / ser
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- Saber estar / ser
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- Saber estar / ser

CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- Saber estar / ser
CG15	Competencias para deseñar e implantar modelos e sistemas de xestión da calidade a distintos ámbitos e dimensións das empresas.	
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Resumir a evolución do concepto de calidade e a súa aplicación no terreo empresarial como medio de comprender a situación actual e as liñas de avance que se perfilan en materia de calidade e a súa xestión	CB1 CB2 CB3 CG9
Explicar o significado de calidade total e o que supón implantar o enfoque de xestión da calidade total, baixo o ciclo de mellora continua PDCA. Defender a importancia que ten a involucración e participación de todo o persoal na consecución dos obxectivos de calidade planificados e na implantación da mellora continua na organización	CG1 CG9
Explicar o valor estratéxico da xestión da calidade na contorna empresarial actual e os custos asociados á calidade	CB2 CG1 CG2 CG4
Describir os diferentes modelo que poden servir ás empresas para implantar un sistema de xestión da calidade, en especial ISO 9000, e desenvolver un enfoque de xestión global da calidade	CG9 CG15 CE2
Describir a problemática na industria alimentaria e a aplicación da análise de perigos e puntos de críticos de control (APPCC)	CB2 CG9 CG15 CE2
Identificar outros referenciais de especial interese, como o Modelo EFQM de Excelencia, e outros de alcance sectorial, como o ISO/TS 16949 (automóbil), marcas de garantía de calidade, marcado CE, etc.	CB4 CB5 CG9 CG15 CE2
Empregar ferramentas e técnicas que permitan mellorar os resultados de calidade dunha empresa	CB1 CB2 CB3 CB4 CG9 CT1 CT6
Describir os novos recursos tecnolóxicos dispoñibles como axuda e soporte á xestión da calidade	CB4 CG2 CG4 CE2 CT6

Contidos

Tema	
Tema 1: Ferramentas para a xestión da calidade	1.1. As 7 ferramentas estatísticas 1.2. As 7 ferramentas básicas de xestión 1.3. Outras ferramentas: QFD e AMFE
Tema 2: Concepto de calidade. Evolución. Aspectos xerais sobre xestión da calidade	.
Tema 3: Modelos para a xestión da calidade: a normativa ISO 9000. A norma ISO 9001:2015. Deseño, desenvolvemento, implantación, certificación e mantemento dun Sistema de Xestión da Calidade segundo ISO 9000	.
Tema 4: Outros modelos de xestión da calidade: O Modelo EFQM de Excelencia	.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	9	0	9
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	0	5
Probas de tipo test	1	35	36
Informes/memorias de prácticas	0	25	25

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Lección maxistral participativa, con material de apoio de medios audiovisuais. A participación activa provendrá de dúbidas ou comentarios do alumno pola explicación do docente, o por cuestión do docente para conseguir respostas e xerar debate que enriqueza a exposición. Combinación de métodos: participativos, interrogativos e prácticos
Resolución de problemas e/ou exercicios	Estudo e discusión de casos e exercicios na clase. Traballo guiado en grupos prácticos, co apoio do docente.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellar elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba. Evalúanse os resultados de aprendizaxe: 1,2,3,4,5,6,8	20	CB1 CB5 CG1 CG9 CG15 CE2
Informes/memorias de prácticas	Elaboración dun documento por parte do alumno (individual ou en grupo) no que se reflicten as características do traballo levado a cabo. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, mostrar os resultados obtidos ou observacións realizadas, así como a análise e tratamento de datos, no seu caso. Para determinadas sesións esíxese asistencia. No caso de non asistir, o alumno deberá elaborar un traballo individual relacionado coa sesión á que non asistiu, seguindo as instrucións do profesor, e presentar un documento correspondente ao mesmo. Evalúanse os resultados de aprendizaxe 2,6,7,8	80	CB2 CB3 CB4 CG1 CG2 CG4 CT1 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación continua.

Exame de segunda convocatoria:

Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles alumnos e alumnas que non superasen a materia polo sistema de avaliación continua (debido a non ter superado a materia a través do conxunto de métodos exposto anteriormente). Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

Observación:

Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fuentes de información

GRYNA, F.M.; CHUA, R.C.H.; DEFEO, J.A., Método Juran. Análisis y Planeación de la calidad, 2007, McGraw-Hill, México D.F.

GONZÁLEZ GAYA, C.; DOMINGO NAVAS, R.; SEBASTIÁN PÉREZ, M.A., Técnicas de mejora, 2000, UNED, Madrid.

CAMISÓN, C.; CRUZ, S.; GONZÁLEZ, T. , Gestión de la Calidad: conceptos, enfoques, modelos y, 2007, Pearson-Prentice Hall, Madrid.

CUATRECASAS, L., Gestión Integral de la Calidad. Implantación, Control y Certificación. 2ª, 2001, Gestión 2000

AENOR, Norma ISO 9001:2015, 2015, AENOR

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

KUME, I. (1985): Herramientas Estadísticas Básicas para el Mejoramiento de la Calidad, Ed. Norma, Barcelona.

LAMPRECHT, J.L. (1996): ISO 9000 en la Pequeña y Mediana Empresa, Ed. AENOR, Madrid.

SANGÜESA, M.; MATEO, R.; ILZARBE, L. (2006): Teoría y Práctica de la Calidad, Thomson, Madrid.

SEBASTIÁN, M.A.; BARGUEÑO, V.; NOVO, V. (1998): Gestión y Control de Calidad, Cuadernos de la UNED, UNED, Madrid.

VANDEVILLE, P.; GAMBIER, Ch. (1998): La Auditoría de la Calidad. Metodología y Técnicas, Ed. AENOR, Madrid.

VILAR BARRIO, J.F. (1997): Cómo implantar y gestionar la calidad total, Fundación Confemetal, Madrid.

RECURSOS EN INTERNET

ISO - INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION

(Organización Internacional de Normalización)

Sitio oficial sobre ISO 9000.

AENOR (Asociación Nacional de Normalización y Certificación)

Organismo nacional perteneciente a ISO. Sitio oficial de la normalización en España.

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA PARA LA CALIDAD (AEC)

Miembro español de la EOQ. Documentos, enlaces y recursos de interés. Incluye el Centro Nacional de Información sobre Calidad (CNIC), con datos, estudios y estadísticas.

ENAC (Entidad Nacional de Acreditación)

Organismo oficial en España para la acreditación de entidades de certificación o inspección, y de laboratorios de ensayo o calibración. Incluye la relación de organizaciones acreditadas.

EUROPEAN ORGANIZATION FOR QUALITY (EOQ)

Organización europea para la promoción de la gestión de la calidad.

EUROPEAN FOUNDATION FOR QUALITY MANAGEMENT (EFQM)

Fundación Europea para la Gestión de la Calidad. Institución creadora y promotora del Modelo EFQM de Excelencia.

CLUB GESTIÓN DE CALIDAD

Organización partner de la EFQM en España.

CONGRESO GALLEGO DE LA CALIDAD

Noticias de interés sobre calidad en Galicia. Información sobre el congreso anual de esta institución.

INSTITUTO CATALÁN DE TECNOLOGÍA (ICT)

Documentos, enlaces y recursos de interés.

INFOCALIDAD

Portal con documentos, enlaces y recursos de interés.

OBSERVATORIO CALIDADE

Estudios y estadísticas sobre implantación de sistemas de gestión de la calidad en Galicia. Relación de empresas certificadas, consultoras y certificadoras que operan en Galicia.

TQM ASESORES

Entidad de consultoría y formación con amplia dedicación al Modelo EFQM de Excelencia.

INSTITUTO PARA LA CALIDAD TURÍSTICA ESPAÑOLA (ICTE)

Organismo dedicado a la calidad en el sector turístico español. Amplia información sobre la marca de garantía "Q".

GUÍA VIRTUAL DEL MERCADO CE

(PORTAL DEL DESARROLLO TECNOLÓGICO - JUNTA DE ANDALUCÍA)

Portal con amplia dedicación al "Mercado CE".

PROYECTO PROPYME

Sitio web dedicado a la mejora de la productividad de la pyme gallega mediante la automatización de procesos industriales y de gestión, con la intermediación de FEUGA (Fundación Empresa-Universidad Gallega).

INSTITUTO NACIONAL DEL CONSUMO

Sitio web oficial.

Ademais, durante o desenvolvemento da materia proporcionaranse ós alumnos lecturas de diversos documentos de interese vencellados ós temas da mesma.

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Xestión Medioambiental, de Seguridade e Saúde Laboral e da Responsabilidade Social Corporativa. Sistemas Integrados de Xestión da Calidade/O04M157V01205

DATOS IDENTIFICATIVOS**Políticas de I+D e Innovación na Unión Europea**

Materia	Políticas de I+D e Innovación na Unión Europea			
Código	004M157V01207			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Gueimonde Canto, Ana Isabel			
Profesorado	Gueimonde Canto, Ana Isabel Moreira González, Anxo			
Correo-e	agueimonde@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Nesta materia preséntanse as políticas de I+D+i na Unión Europea e a súa concreción en programas, axudas e iniciativas.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG2	Capacidade para deseñar e pór en práctica os plans globais da empresa, tanto estratéxicos como operativos.	- saber - saber facer
CG10	Coñecemento do contexto institucional da innovación empresarial.	- saber - saber facer
CE4	Capacidade para deseñar, implementar e xestionar proxectos innovadores.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE7	Capacidade para deseñar, presentar e xestionar proxectos europeos, buscar socios internacionais e situar adecuadamente os proxectos dentro das estruturas e liñas de acción da Unión Europea.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE10	Capacidade para avaliar o impacto e oportunidades que poida xerar a contorna das empresas.	- saber facer - Saber estar / ser
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar o papel desempeñado pola innovación dentro da UE.	CB1 CB2 CB3 CG10
Identificar as distintas institucións que fomentan a innovación a nivel europeo.	CB1 CB2 CB3 CG10
Resumir os principais programas existentes a nivel europeo no ámbito da innovación.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG10 CE7 CE10
Describir os principais mecanismos e axudas para o fomento da innovación no ámbito europeo.	CB1 CB2 CB3 CB4 CE7 CE10
Analizar o papel desempeñado polas distintas institucións implicadas a nivel europeo no fomento da innovación.	CB1 CB2 CB3 CB4 CG10
Avaliar a situación da empresa española no contexto europeo.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG2
Preparar propostas para programas europeos.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CE4 CE7 CE10 CT1 CT5
Identificar o campo de actuación e as principais medidas de fomento da innovación levada a cabo polas distintas institucións implicadas a nivel europeo.	CB1 CB2 CB3 CB4 CG10 CE7
Contidos	
Tema	
A estratexia Europa 2020	O papel da I+D+i na Europa do futuro: crecemento intelixente, sostible e integrador
O programa Horizonte 2020	Estrutura do programa: 3 piares Instrumentos e condicións de participación A presentación de propostas

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	5	0	5
Traballos de aula	4	0	4
Estudo de casos/análises de situacións	2	0	2
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	0	45	45
Traballos tutelados	1	10	11
Probas de tipo test	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Participativa, con material de apoio e medios audiovisuais. Esta participación activa provirá de dúbidas ou comentarios do alumno pola explicación do profesor, ou por preguntas do profesor para conquistar respostas e xerar debate para enriquecer a exposición
Traballos de aula	Clases prácticas
Estudo de casos/análises de situacións	Estudo de casos e discusión. Exposición de traballos, exercicios ou proxectos
Resolución de problemas e/ou exercicios	Combinación de métodos: participativos, interrogativos e prácticos
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Formulación, análise, e resolución de exercicios de forma autónoma
Traballos tutelados	Traballo guiado en grupos prácticos, co apoio do profesor

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	A atención personalizada, co fin de resolver dúbidas das clases teóricas e prácticas, desenvolverase tanto a través de actividades presenciais (tutorías) como non presenciais (consultas vía e-mail).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Cuestionario	20	CB1 CB2 CB3 CG10

Resolución de problemas e/ou Análise de convocatorias Horizonte 2020 e da
exercicios documentación precisa, e redacción da proposta

80

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG2
CG10
CE4
CE7
CE10
CT5

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O alumnado que non supere a avaliación continua, ou que non sexa apto en primeira convocatoria, pasará directamente á segunda convocatoria (xullo), onde terá que superar un exame tipo test que suporá o 100% da nota.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

<http://cordis.europa.eu/fp7/home-en.html>

<http://ec.europa.eu/cip/index=en.htm>

<http://www.dgfc.sgpg.meh.es>

<http://erc.europa.eu>

<http://www.cost.esf.org>

<http://www.cdti.es>

<http://www.poctep.eu>

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Dirección Estratéxica da Innovación e a Tecnoloxía: Ferramentas para a súa Xestión**

Materia	Dirección Estratéxica da Innovación e a Tecnoloxía: Ferramentas para a súa Xestión			
Código	004M157V01208			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Gueimonde Canto, Ana Isabel			
Profesorado	Gueimonde Canto, Ana Isabel Nogueira López, Natalia Uxía Rey Vázquez, Lara Tobio Rivas, Ana María			
Correo-e	agueimonde@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	<p>A innovación é unha disciplina que deben practicar todas as empresas, independentemente da súa dimensión ou do sector onde compitan. Alén de ideas, creatividade, motivación, pensamento lateral ou xeración de novas propostas (temas abordados en outras materias), para realizar innovación eficaz é necesario efectuar unha dirección estratéxica desta e implantar na empresa os instrumentos de xestión necesarios para poder responder á complexidade e á incerteza estrutural en que desenvolve, na actualidade, a súa actividade a empresa.</p> <p>Obxectivos da materia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificar oportunidades de innovación e definir plans de acción que axuden a implantar as oportunidades detectadas. - Coñecer as diferentes estratexias de innovación tecnolóxica nas organizacións e apoialas nos procesos de transferencia de tecnoloxía. - Coñecer todos os aspectos básicos que comprende a xestión da innovación nas organizacións nos aspectos de produtos/servizos e procesos. - Estar capacitados para asesorar ás empresas na aplicación de técnicas de innovación. 			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber facer - Saber estar / ser
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber facer - Saber estar / ser

CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber facer - Saber estar / ser
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	- saber facer
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber facer - Saber estar / ser
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber - saber facer
CG14	Capacidade de comprender a importancia da tecnoloxía dentro da empresa actual.	- saber facer - Saber estar / ser
CE6	Capacidade para aplicar, de forma oportuna, ferramentas e metodoloxías de xestión da innovación.	- saber facer
CE9	Coñecemento dos instrumentos que permiten vixiar a contorna empresarial e tecnolóxica.	- saber - saber facer
CT3	Capacidade crítica e autocrítica.	- saber facer - Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar diferentes tipos de innovacións e diferentes tipos de tecnoloxías susceptibles de ser aplicadas e empregadas polas organizacións.	CB5 CG14 CT6
Identificar e describir os diferentes procesos de xestión da innovación, así como as súas diferentes fases.	CB5 CT3
Analizar os modelos e estratexias de innovación que as organizacións levan a cabo.	CB1 CB2 CB3 CB5 CT3 CT6
Recoñecer situacións que requiran da aplicación de ferramentas de xestión da innovación, e seleccionar a/s ferramentas/s axeitada/s a cada situación.	CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CE6 CT6
Recordar as diferentes formas de protexer a propiedade industrial das innovacións, identificar a forma máis adecuada para as situacións que requiran de tal protección e coñecer o procedemento a seguir para obter a protección.	CB1 CB2 CB3 CB5 CG4 CG14 CE6 CT6
Adaptar a cada organización as alternativas metodolóxicas para implantar un sistema de vixilancia tecnolóxica e intelixencia competitiva nas organizacións.	CB1 CB2 CB3 CB5 CE6 CT6
Identificar e coñecer diversas fontes de información para realizar vixilancia tecnolóxica e intelixencia competitiva nas organizacións	CB1 CB2 CB3 CB5 CG3 CG7 CE9
Explicar e describir as normas de xestión da I+D+i, os seus elementos constitutivos e o seu plan de implantación	CB2 CB3 CE6

Contidos

Tema

Introdución á Xestión da Innovación. Modelos de xestión da innovación	- Conceptos básicos: a innovación, a tecnoloxía - A estratexia: A importancia das competencias esenciais para edificar a estratexia de innovación ao seu redor - Modelos de innovación - Ferramentas para a innovación
Incremento do patrimonio tecnolóxico. Transferencia de tecnoloxía	- Necesidade de adoptar unha tecnoloxía - O proceso de transferencia de tecnoloxía - Organización do proceso de transferencia de tecnoloxía - Mecanismos de transferencia de tecnoloxía - Estratexias de transferencia de tecnoloxía - Contexto xurídico (contratos)
Avaliación da competitividade e do potencial tecnolóxico propio	- Diagnósticos tecnolóxicos
Xestión de resultados. Protección da innovación	- Dereitos de Propiedade intelectual - Dereitos de Propiedade industrial
Vixilancia tecnolóxica e intelixencia competitiva	- Introdución á VT/IC - Proceso de VT/IC - Ferramentas de VT/IC
Implantación dun sistema de xestión de I+D+i	- A familia de normas UNE 166000 - Organizar e xestionar eficazmente a I+D+i: a norma UNE 166002

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	27.5	38.5	66
Foros de discusión	0	8	8
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	0	45	45
Probas de resposta curta	1	5	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Clases maxistras con utilización de recursos audiovisuais e informáticos, charlas de expertos e presentación de traballos polos alumnos
Foros de discusión	Esta actividade consistirá na creación dun glosario colaborativo sobre cada un dos temas da materia. Cada participante deberá contribuir introducindo termos aos glosarios e comentando os termos introducidos por compañeiros ou compañeiras. Os obxectivos da actividade son os seguintes: <ul style="list-style-type: none"> • Construción colaborativa dun documento sintético que conteña os termos, conceptos e elementos relevantes da disciplina, a fin de que poda ser usado como elemento de referencia básico por parte de todo o grupo. • Comprensión profunda dos conceptos abstractos e a aplicación dos mesmos.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Encomendarase a realización de catro traballos ou exercicios prácticos, arredor de algún caso de innovación ou organización innovadora real. Temas sobre os que versarán os traballos: <ol style="list-style-type: none"> 1. Dirección estratéxica da IT. Ferramentas para a súa Xestión. Modelos de Innovación. 2. Protección da Innovación. Transferencia de Tecnoloxía. 3. Vixilancia tecnolóxica e intelixencia competitiva. Auditorías tecnolóxicas 4. Normalización e certificación da I+D+i

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	A atención personalizada, co fin de resolver dúbidas das clases teóricas e prácticas, desenvolverase tanto a través de actividades presenciais (titorías) como non presenciais (consultas vía e-mail).
Foros de discusión	A atención personalizada, co fin de resolver dúbidas sobre a materia, desenvolverase tanto a través de actividades presenciais (titorías) como non presenciais (consultas vía e-mail).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Traballos ou exercicios prácticos, que versarán arredor de algún caso de innovación ou organización innovadora. En cada traballo valorarase: • Precisión e claridade na exposición das ideas principais. • Orde e coherencia de argumentos. • Capacidade analítica, de relación, e o sentido crítico. • Corrección formal. • Correcto uso das fontes e referencias bibliográficas.	75	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG14 CE6 CT3 CT6
Foros de discusión	Trátase de realizar un glosario colaborativo relacionado cos contidos da materia. Cada participante do curso deberá de contribuír como mínimo con unha achega ao glosario (definición de concepto, expresión, proceso, etc. relevante para a disciplina) e realizar tamén dous comentarios a definicións incorporadas ao glosario previamente por outros/as compañeiros/as (aclaracións, correccións, ampliacións, críticas, puntualizacións, etc. ás definicións de outros/as) - Valorarase a oportuna escolla de termos así como a súa definición. - Valorarase tanto o número de achegas (mínimo 1) e o número de comentarios a achegas doutros/as compañeiro/as (mínimo 2), como, fundamentalmente, a calidade, rigor e relevancia dos mesmos. - Así mesmo, valorarase o uso de fontes de información adecuadas e rigorosas para definir os vocábulos. Neste sentido, é obrigatorio que o alumnado indique sempre as referencias das fontes empregadas.	5	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG14 CT3
Probas de resposta curta	Proba de seguimento.	20	CB1 CB4 CG14 CE6 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación continua para a convocatoria de xuño.

Para superar a avaliación continua é obrigatorio a realización do 100% dos traballos e probas a realizar na materia. Ademais é preciso obter como mínimo un 5 sobre 10 en cada un dos traballos e probas.

Segunda convocatoria (xullo):

Alternativa a) Exame global dos contidos da materia no mes de xullo. A cualificación do exame será o 100% da nota.

Alternativa b) Só para os estudantes que teñan seguido a avaliación continua e non teñan superado algún dos traballos ou probas: os traballos e probas suspendidos poderanse recuperar na data oficial de xullo establecida para a avaliación da materia.

Estrutura do exame da convocatoria de xullo

- Unha primeira parte de cuestións relativas a conceptos básicos da materia. Será necesario obter unha nota mínima nesta parte da proba para poder realizar a seguinte parte.
- Unha segunda parte consistente en cuestións de relacionamento ou casos prácticos.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>)

Observación importante:

Calquera evidencia de probas ou traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica:

- Fernández Sánchez, E. (2005). Estrategia de innovación. Thomson. Madrid.
- Hidalgo Nuchera, A.; Serrano León, G.; Pavón Morote, J. (2002). La gestión de la innovación y la tecnología en las organizaciones. Pirámide. Madrid.
- Roberts, E. (1996). Gestión de la Innovación Tecnológica. Fundación COTEC. Madrid.
- Tidd, J.; Bessant, J. y Pavitt, K. (2001). Managing Innovation. Integrating technological, market and organizational change. Wiley. Great Britain.
- Publicacións Fundación COTEC: Repositorio de bibliografía especializada no ámbito da innovación (é necesario rexistrarse para descargar os documentos)
- Biblioteca práctica de innovación de Galicia IGAPE: Repositorio de bibliografía especializada no ámbito da innovación (é necesario rexistrarse para descargar os documentos)

Hidalgo, A. (2001): "La gestión de la tecnología como factor estratégico de la competitividad industrial". Economía Industrial, 330.

Hidalgo, A., Vizán, A. y Torres, M. (2006): "La innovación tecnológica como factor de competitividad". En: Análisis y propuesta de actuaciones para el fortalecimiento de las relaciones Universidad-Empresa. Consejería de Economía e Innovación Tecnológica de la CAM y Universidad Politécnica de Madrid. Madrid.

Hidalgo, A. y Albors, J. (2008): "Innovation management techniques and tools: A review from theory and practice". R&D Management, 38 (2).

Recomendacións

Outros comentarios

Esta Guía docente anticipa as liñas de actuación que se deben levar a cabo co alumnado na materia e concíbese de forma flexible. En consecuencia, podéñse requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica do curso e/ou do grupo de destinatarios real ou pola relevancia das situacións que puidesen xurdir. Achegaráselle ao alumnado a información e as pautas concretas que sexan necesarias en cada momento do proceso formativo.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xestión dos Recursos Humanos para a Innovación e a Mellora Continua**

Materia	Xestión dos Recursos Humanos para a Innovación e a Mellora Continua			
Código	O04M157V01209			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	3	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Diéguez Castrillón, María Isabel			
Profesorado	Codinas Puch, Lluís Diéguez Castrillón, María Isabel Leal Millán, Antonio Genaro Sanz Tordable, Marta			
Correo-e	idieguez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber - saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber facer
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber facer
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber facer
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Describe as principais prácticas na xestión dos recursos humanos	CB1 CB4
Recordar e describir as ferramentas que axudan a optimizar a contribución do capital humano das organizacións	CB1 CB4 CE2

Participar na elaboración de estratexias organizativas desenvolvendo estratexias de recursos humanos da organización. CB1
CB2
CB3
CB5
CG1

Seleccionar e xestionar a información CB2
CB5
CE2

Solucionar problemas que atañen aos recursos humanos da organización CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG4
CG5
CE2
CT6

Contidos

Tema

Modulo I: Auditoria e Planificación de RRHH	Finalidade Campos de actuación A auditoría como ferramenta de calidade A ferramenta de planificación A planificación de recursos humanos. Aplicacions en políticas de RRHH
Modulo II Xestión por Competencias.	As competencias. Obxectivos dun sistema de competencias. Utilidades dun sistema de competencias. Tipos de competencias Características das competencias. Diseño e perfiles.
Modulo III: Xestión do talento e coaching	Concepto. Aplicación na empresa.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10	0	10
Traballos de aula	5	15	20
Traballos tutelados	0	23	23
Estudo de casos/análises de situacións	5	15	20
Outras	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Docentes expertos nos temas explicarán conceptos básicos
Traballos de aula	Na aula principiárese a realización de traballos relacionados cos temas para a súa continuidade posteriormente como traballo tutelado pola coordinadora da materia
Traballos tutelados	Traballos prácticos sobre os contidos da materia tutelados pola coordinadora
Estudo de casos/análises de situacións	Presentación de casos prácticos relacionados cos temas

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Atención individual na aula e virtualmente co apoio do correo electrónico e skype

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

Traballos tutelados	Traballos encomendados polos profesores da materia. Valorarase a entrega e calidade de tres traballos, un para cada módulo do curso.	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG4 CG5 CE2 CT6
Outras	Proba de seguimento. Necesario obter unha puntuación mínima de 5 sobre 10 nesta proba.	20	CB1 CB2 CB3 CB4 CG1 CG4 CG5 CE2 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O conxunto de criterios de avaliación arriba exposto constitúe o sistema de avaliación continua para a convocatoria de xuño. Neste caso é obrigatoria a realización con resultados satisfactorios todos os traballos e a superación da proba de seguimento.

Para os estudantes que non sigan a avaliación continua ou non a superen realizarase un exame, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota

Exame de segunda convocatoria (xullo) : Realizarase un exame no mes de xullo para aqueles estudantes que non superasen amateria polo sistema de avaliación continua. Neste caso, a cualificación obtida no exame constituirá o 100% da nota.

"As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>)."

Observación: Calquera evidencia de traballos plaxiados ou copiados suporá unha cualificación de suspenso nas dúas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

Dolan, SL; Valle Cabrera, R. et al., La gestión de los recurso humanos: preparando profesionales para el siglo XXI, MacGraw Hill , 2007

Gómez-Mejía, L.; Balkin, D y Cardy R, Dirección y Gestión de Recursos Humanos , Prentice Hall, 2004

Robledo Camacho, M, Un enfoque integral de la dirección de empresas, Díaz de Santos, 2004

Delgado Mª I.; Gómez L., Vázquez E, Gestión de los recursos humanos, del análisis teórico a la solución práctica, Prentice Hall, 2006

, Capital Humano, ,

, <http://www.arearh.com>, ,

, <http://www.losrecursoshumanos.com/>, ,

, <http://www.rrhhmagazine.com/>, ,

, <http://www.rrhhdigital.es>, ,

Calle Durán Mª C., Ortiz, M., Fundamentos de Recursos Humanos, Pearson, 2013

Chiavenato, I., Administración de recursos humanos : el capital humano de las organizaciones, McGRAW-Hill, 2011

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo Fin de Máster**

Materia	Traballo Fin de Máster			
Código	004M157V01301			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	17	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Carlos Villamarín, Pablo de			
Profesorado	Carlos Villamarín, Pablo de			
Correo-e	pdecarlo@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	O traballo fin de máster supón a realización dun proxecto, memoria ou estudo no que se apliquen e desenvolvan os coñecementos adquiridos no Máster e as competencias xerais asociadas á titulación. O alumnado realizará un traballo de investigación, desenvolvemento e documentación para profundar nos contidos dun conxunto de materias do máster, ou ben para propor novo coñecemento nas áreas temáticas do máster.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG3	Habilidade na procura de información especializada e proveniente de distintas fontes.	- saber - saber facer
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG6	Capacidade para a transmisión de ideas e a defensa do propio criterio.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- saber - saber facer
CE1	Habilidade para o deseño e execución de plans de empresa e a posta en marcha de novas iniciativas empresariais.	- saber facer

CE4	Capacidade para deseñar, implementar e xestionar proxectos innovadores.	- saber facer
CE6	Capacidade para aplicar, de forma oportuna, ferramentas e metodoloxías de xestión da innovación.	- saber facer
CT2	Capacidade para traballar en ambientes de presión.	- Saber estar / ser
CT3	Capacidade crítica e autocrítica.	- Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer - Saber estar / ser
CT7	Habilidade para traballar de forma autónoma.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Valorar, buscar , seleccionar e compilar a información relevante para analizar un determinado tema.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG3 CG4 CE1 CE4
Organizar un discurso, argumentar adecuadamente sobre un tema e defender o propio criterio con rigor e tolerancia.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG6 CT2 CT3 CT7
Construír un texto escrito de forma comprensible e organizada.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG6 CT7
Integrar os coñecementos asimilados sobre diversas disciplinas impartidas no máster nun único traballo.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG9 CE1 CE4 CE6 CT6 CT7
Expor e defender solucións orixinais a problemas e situacións cuxa solución non deriva exclusivamente da aplicación dun procedemento estandarizado.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG5 CT3 CT7

Adaptar solucións e métodos estudados teoricamente a problemas reais, desenvolvendo para iso as habilidades críticas, analíticas e creativas.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG5 CE1 CE4 CE6 CT3 CT6 CT7
Identificar as relacións entre técnicas, métodos e ferramentas aprendidos, para a súa utilización na planificación, xestión e execución sistemática dun proxecto.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG4 CG5 CG9 CE1 CE4 CE6 CT3 CT6 CT7

Contidos

Tema	
1. Requisitos que debe reunir o tema escollido	<p>1. Debe responder a un problema, necesidade ou oportunidade de negocio relacionado coa creación e/ou dirección de empresas, e/ou coa xestión da innovación, a tecnoloxía e/ou a calidade.</p> <p>2. Deberá ter unha entidade suficiente, é dicir, o problema a tratar será o suficientemente complexo.</p> <p>3. É desexable que o tema escollido garde relación co labor desenvolvido ou problemáticas abordadas durante o período de prácticas, a fin de obter as maiores sinerxías e aproveitamento de ambas actividades do Máster. Se ben a orientación do Máster é eminentemente profesionalizadora, pode acontecer que o traballo asignado ao alumnado no período de prácticas tivese un carácter máis académico-investigador do que estritamente profesional, sobre todo cando as prácticas se realicen en centros de innovación e tecnolóxicos do sistema galego de innovación, dada a diversidade de necesidades de recursos humanos destes centros. Esa especificidade será contemplada no tipo de proxecto de Máster e nos seus procesos de avaliación.</p>

2. Contidos básicos a desenvolver

1. Definición do problema ou obxecto de investigación.
2. Estruturación do traballo.
3. Fundamentos teóricos.
4. Análise empírica, empregando fontes de datos secundarias e/ou primarias.
5. Análise e interpretación de resultados.
6. Redacción e presentación do traballo con criterios académicos no que atinxe a linguaxe, citas, referencias bibliográficas, etc.
7. Exposición e defensa oral do traballo.
8. Desde o punto de vista formal o traballo deberá incluír un índice paxinado, un resumo e as referencias bibliográficas.

A extensión máxima do TFM será de 80 páxinas, sen incluír os anexos. Non obstante, cando o tipo de traballo así o aconselle (Plan de empresa,...), o/a alumno/a e o/a titor/a poderán solicitar á Coordinación do Máster a ampliación deste límite. Se o desenvolvemento teórico do traballo ten, a xuízo do tribunal, a suficiente entidade e calidade, poderíase prescindir de análise empírica.

3. Procedemento a seguir para a asignación de tema e titor

- Á hora de solicitar un tema para o TFM, o/a alumno/a pode optar por un dos incluídos na listaxe publicada pola Coordinación de Máster ou propor un tema non incluído na devandita listaxe. En calquera dos dous casos, o tema proposto contará coa aceptación do titor ou titora.

- O/a alumno/a ten a posibilidade de asociar o seu tema ás prácticas que estea a realizar. Para iso deberá propór á empresa ou institución correspondente a realización dun traballo sobre a propia entidade ou sobre o sector no que se atopa. A entidade debe aceptar a realización de dito traballo e a/o alumna/o deberá comunicalo á Coordinación do Máster.

- O/a alumno/a empregará o Formulario de solicitude de elaboración do TFM, para transmitir a súa proposta de solicitude de tema e titor/a. A solicitude entregárase ante a Coordinación do Máster.

Prazo para a entrega do Formulario de solicitude de elaboración do TFM: Existen dúas posibles datas límite:

- a. 30 de xuño
- b. 30 de setembro

- Poderán ser titores ou cotitores todos os docentes do Máster pertencentes á Universidade de Vigo. Ningún/a titor/a poderá titorizar máis de catro proxectos de nova asignación por curso académico.

- A coordinación do Máster poderá autorizar a existencia de cotitores ou cotitoras non docentes do Máster e/ou non pertencentes á Universidade de Vigo.

- A Comisión Académica do Máster será a encargada de aprobar a asignación de temas e titores ao alumnado dentro do mes seguinte á finalización do prazo para a presentación das solicitudes.

- A asignación dun titor ou titora académica e a proposta do TFM será válida para todo o curso académico en que se atopa matriculado cada estudante. Os posibles cambios de titor/a dun curso a outro deben contar co visto e prace de ambos titores, o anterior e o/a novo/a. O cambio de titor/a implicará necesariamente cambio de tema.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Proxectos	3	386	389
Presentacións/exposicións	1	35	36

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Proxectos	O traballo fin de máster supón a realización dun proxecto, memoria ou estudo no que se apliquen e desenvolvan os coñecementos adquiridos no Máster e as competencias xerais asociadas á titulación. O alumnado realizará un traballo de investigación, desenvolvemento e documentación para profundar nos contidos dun conxunto de materias do máster, ou ben para propor novo coñecemento nas áreas temáticas do máster.
Presentacións/exposicións	O proxecto debe ser presentado e defendido ante un tribunal que se encargará da súa valoración.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Atención das necesidades e consultas do alumnado relacionadas coa preparación da presentación e defensa do traballo. Desenvolverase de forma presencial (nos momentos que o profesor ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Proxectos	Atención das necesidades e consultas do alumnado relacionadas coa elaboración do traballo. Desenvolverase de forma presencial (nos momentos que o profesor ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Presentacións/exposicións	Valorarase a exposición e defensa pública do traballo / Valorarase a presentación do traballo	20	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG3 CG4 CG5 CG6 CG9 CE1 CE4 CE6 CT2 CT3 CT6 CT7

Proxectos	Valorarase o contido do traballo / Valorarase o interese dos resultados	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG3 CG4 CG5 CG6 CG9 CE1 CE4 CE6 CT2 CT3 CT6 CT7
-----------	---	----	--

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Procedemento a seguir para a defensa pública do Traballo

1. Para a superación desta materia é imprescindible a súa defensa pública ante un tribunal.
2. Para realizar dita defensa **é imprescindible ter superado a totalidade das restantes materias do Máster.**
3. A defensa pública poderá realizarse en dúas datas correspondentes coa convocatoria ordinaria do primeiro cuatrimestre e coa convocatoria extraordinaria de xullo. Estas datas fixaranse no horario do curso académico correspondente.
4. O/a alumno/a presentará ante a Coordinación do Máster, **20 días antes da data de defensa**, tres exemplares do TFM, debidamente encadernados e presentados. Tamén presentará o proxecto en formato electrónico, debendo subir o ficheiro á plataforma de teledocencia Faitic. Pola súa parte, o titor/a asinará e presentará á Coordinación do Máster o formulario **Aprobación do/a titor/a para a defensa do TFM.**

5. Composición das comisións avaliadoras:

As Comisións Avaliadoras estarán compostas por tres membros, dos cales un deles poderá ser un profesional do sector ou empresa relacionado co tema do traballo e os dous membros restantes serán profesores doutores, garantindo a avaliación multidisciplinar dos proxectos presentados. En calquera caso, o/a titor/a ou titores do TFM non poderán formar parte da Comisión Avaliadora.

6. Citación para a defensa:

A Coordinación do Máster notificará a cada alumna/o a través de correo electrónico o lugar, día e hora fixados para a defensa do seu TFM, ao menos con **sete días naturais de antelación** respecto da data sinalada para a defensa. A Coordinación do Máster fará público o calendario completo de defensas.

7. Defensa pública:

- a) A defensa do TFM será realizada polo/a alumno/a en sesión pública, mediante a exposición oral do seu contido, principais resultados e conclusións acadadas, durante un tempo máximo de 15 minutos.
- b) A continuación, o/a alumno/a responderá ás preguntas e aclaracións que formulen os membros da Comisión Avaliadora.
- c) A Comisión Avaliadora deliberará sobre a cualificación a porta pechada.

8. Cualificación:

A cualificación outorgarase en función da seguinte escala numérica de 0 a 10, con expresión dun decimal:

0 - 4,9: Suspenso.

5,0 - 6,9: Aprobado.

7,0 - 8,9: Notable.

9,0 - 10: Sobresáinte.

O **80%** da cualificación corresponderá ao **traballo**, mentres que o **20%** restante corresponderá á **defensa pública**.

Cada Comisión Avaliadora poderá propor a concesión motivada da mención de "Matrícula de Honra" a TFM que fosen avaliados e que obtivesen unha cualificación igual ou superior a 9. A Coordinación do Máster, oídos os presidentes das Comisións Avaliadoras, decidirá sobre a asignación destas mencións.

A Comisión Avaliadora deberá cubrir e asinar a **Acta de cualificación do TFM**.

En caso de suspenso, a Comisión deberá emitir un informe razoado que recolla as principais deficiencias do TFM. Dito informe farase chegar ao/á alumno/a **no prazo máximo de 15 días** desde a defensa pública do traballo. Se o/a alumno/a volta presentar o mesmo TFM nunha posterior convocatoria, deberá achegar un informe explicando o xeito como se emendaron as deficiencias apuntadas pola Comisión.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Comisión Académica do Máster para o curso 2016-2017. Non obstante, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consultade a páxina web do Máster por se hai cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

Recursos para a elaboración do traballo:

- Artigos e revisións en revistas e libros especializados no tema escollido. Permitirán obter unha visión xeral do coñecemento nese campo.
- Fontes secundarias sobre o tema, empresas ou sectores concretos que se analicen.
- Fontes de datos e información primaria, sobre o sector empresarial analizado e/ou a empresa ou empresas obxecto de análise.

Algunha bibliografía útil para o desenvolvemento metodolóxico do traballo:

Icart Isern, MT; Fuentelsaz Gallego, C; Pulpón Segura, A. (2001). *Elaboración y presentación de un proyecto de investigación y una tesina*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.

Thiéart, R.-A. (ed.) (2001). *Doing Management Research. A Comprehensive Guide*. London: SAGE Publications (English translation of Méthodes de Recherche en Management. Paris : Dunod).

Recomendacións

Outros comentarios

Para realizar a defensa pública do TFM ante o tribunal é imprescindible ter superado a totalidade das restantes materias do máster.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas en Empresas u Organizaciones de Soporte á Investigación e Innovación**

Materia	Prácticas en Empresas u Organizaciones de Soporte á Investigación e Innovación			
Código	O04M157V01302			
Titulación	Máster Universitario en Creación, Dirección e Innovación na Empresa			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	13	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Gueimonde Canto, Ana Isabel			
Profesorado	Gueimonde Canto, Ana Isabel Rodríguez López, Nuria			
Correo-e	agueimonde@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			

Descrición xeral O obxectivo xeral desta materia é achegar o estudante á realidade laboral e contribuír a facilitar a súa inserción profesional a través dun período nunha empresa ou nun centro de innovación ou tecnolóxico.

O contido da materia consiste nunha estancia dirixida co fin de realizar tarefas específicas relacionadas co ámbito profesional da xestión empresarial e/ou da concreta xestión da innovación, da tecnoloxía e/ou da calidade.

Esta estancia nunha empresa ou organización de soporte á investigación e innovación (centros de innovación, centros tecnolóxicos, parque tecnolóxico, etc.) proporcionará ao alumno/a unha oportunidade para:

- Adquirir unha experiencia tutelada no ámbito profesional que lle permita desenvolver unha metodoloxía e hábitos de traballo.
- Valorar e avaliar a realidade laboral e profesional.
- Observar as responsabilidades das/os directivos/as e a complexidade da actividade empresarial.
- Identificar as características constitutivas dunha organización.
- Contrastar os coñecementos teórico-prácticos adquiridos coa práctica empresarial e organizativa (entender as cuestións relativas ás funcións organizativas, ao entorno, á cultura organizativa, á problemática do sector, etc. e vinculalas co coñecemento adquirido).
- Realizar traballos na organización que poñan a proba a súa capacidade crítica e reflexiva.
- Tomar decisións e pór en práctica a capacidade de análise e síntese na resolución de problemas prácticos na organización.
- Analizar e estruturar problemas das organizacións e deseñar solucións.
- Entender as tecnoloxías (existentes e futuras) vencelladas coas organizacións nas que participan e entender o seu impacto para futuros ou novos mercados.
- Vincular a enxeñaría cos coñecementos de xestión empresarial.

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, adoito nun contexto de investigación.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.	- saber - saber facer
CB3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e se enfrontar á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.	- saber - saber facer - Saber estar / ser

CB4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións, e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan, a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sen ambigüidades.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun xeito que terá que ser, en grande medida, autodirixido e autónomo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG4	Capacidade para a toma de decisións.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG5	Capacidade para a resolución de problemas.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG7	Capacidade de análise e vixilancia dos ambientes empresariais (contorno xurídico, fiscal, social, institucional, etc.).	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG8	Capacidade de adaptación a ambientes cambiantes.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG9	Capacidade de aprendizaxe.	- saber - saber facer
CE2	Capacidade para identificar, valorar e xestionar as capacidades e o coñecemento organizacional.	- saber - saber facer
CE3	Capacidade para recoñecer situacións que necesiten do asesoramento de expertos (asesores financeiros, fiscais, xuristas, etc.) así como capacidade para seleccionalos e interpretar os seus ditames.	- saber - saber facer
CE4	Capacidade para deseñar, implementar e xestionar proxectos innovadores.	- saber - saber facer
CE5	Capacidade para identificar, desenvolver e crear oportunidades de mercado nas empresas a través da xestión da creatividade e a innovación.	- saber - saber facer
CE6	Capacidade para aplicar, de forma oportuna, ferramentas e metodoloxías de xestión da innovación.	- saber - saber facer
CE10	Capacidade para avaliar o impacto e oportunidades que poida xerar a contorna das empresas.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade para traballar en equipos interdisciplinares.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT2	Capacidade para traballar en ambientes de presión.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT4	Capacidade de comunicación, negociación e habilidade para a resolución de conflitos.	- saber facer - Saber estar / ser
CT6	Capacidade de aplicar os coñecementos na práctica.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Identificar e examinar as características dunha organización e as responsabilidades das súas directivas e directivos.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG7 CG9 CE2 CE3 CE4 CE5 CE6 CE10

Contrastar e desenvolver os coñecementos teórico-prácticos adquiridos na práctica empresarial e organizativa.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CE2 CE3 CE4 CE5 CE6 CE10 CT6
Analizar e estruturar problemas das organizacións e deseñar solucións.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG5 CE2 CE3 CE4 CE5 CE6 CE10 CT2 CT6
Comunicarse en equipos de carácter multidisciplinar e con persoas non expertas na súa mesma área de coñecemento.	CB4 CG8 CE2 CE3 CE4 CE5 CE6 CE10 CT1 CT2 CT4
Transmitir e usar adecuadamente termos científico-técnicos propios da súa área de coñecemento.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CE2 CE3 CE4 CE5 CE6 CE10 CT1 CT4 CT6

Contidos

Tema	
Actividades de observación.	Nos primeiros días, realizarase un período de aclimatación inicial, a través dunha fase de observación que permitirá ter un coñecemento xeral da organización. Nese período os alumnos e alumnas deberán ter adquirido: a) Un coñecemento da institución ou empresa na que leven a cabo as prácticas e do seu funcionamento. Este coñecemento será froito dunha análise crítica da institución. b) Unha aprendizaxe do proceso de traballo sistemático na organización.
Período de actuación dirixida	O/a alumno/a deberá empezar a colaborar e participar máis activamente na marcha da organización, integrándose en actividades diversas dentro da organización.

Período de actuación autónoma

O/a alumno/a deberá participar, decidir (ou mesmo liderar) o deseño, dirección, xestión e/ou comercialización de proxectos na organización.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas externas	0	400	400

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas externas	<p>O alumnado realizará as súas prácticas nunha empresa ou nunha organización de soporte á investigación e innovación ao longo do último cuatrimestre académico.</p> <p>Procedemento de asignación de institucións de prácticas a alumnos/as:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ao finalizar o primeiro curso do Máster, os alumnos e alumnas interesados en realizar as prácticas deberán comunicarlo á coordinadora do Máster. - As prácticas en empresas e institucións serán asignadas aos estudantes que así o solicitasen. Os criterios de adjudicación atenderán ao perfil fixado pola empresa, ao rendemento académico, e na medida do posíbel, ás preferencias manifestadas polos estudantes. <p>Cada alumno/a terá asignado un profesional titor na empresa, que se encargará da súa supervisión.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas externas	Cada alumno ou alumna terá asignado un/ha titor/a na empresa de prácticas que o guiará e acompañará ao longo do proceso de desenvolvemento das practicas. Así mesmo, a coordinación do máster supervisará, en contacto coa empresa, a evolución das prácticas e atenderá ao alumnado en todas cantas dúbidas e problemas puideran xurdir.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticas externas	<p>A empresa ou institución de prácticas (a través do titor responsábel das prácticas) elaborará un informe de avaliación do estudante e entregaráo á dirección do Mestrado ao finalizar o período de prácticas. Este informe conterá, entre outros a súa valoración acerca de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asistencia do/a alumno/a á empresa ou institución - Adquisición dos coñecementos - Grao de implicación nas actividades	100	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG5 CG7 CG8 CG9 CE2 CE3 CE4 CE5 CE6 CE10 CT1 CT2 CT4 CT6

Outros comentarios e avaliación de Xullo

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de

avaliación aprobado pola Comisión Académica do Mestrado para o curso 2016-2017. Con todo, o calendario pode ser modificado ao longo do curso por algún imprevisto. Consulten a página web do Mestrado por si houberse cambios no mesmo. No caso de conflito ou disparidade entre as datas dos exames, prevalecerán as sinaladas na mencionada páxina web (<http://mastercidie.webs.uvigo.es/index.php/gl/docencia-menu-gl/horarios-e-guia-novo-alumnado>).

Bibliografía. Fontes de información

Algunhas referencias bibliográficas que poden servir de guía para o mellor aproveitamento das prácticas en organizacións públicas e privadas:

- García, J.; Pastor, M. S. (1999): «Guía para una buena práctica de las prácticas en empresas», en Guía de las empresas que ofrecen empleo, Fundación Universidad-Empresa, Madrid.
- Hofstadt Román, C.J. van-der; Gómez Gras, J.M. (2006): Competencias y habilidades personales para universitarios, Ed Díaz de Santos, Madrid.
- Requena, F. (1991): Redes sociales y mercado de trabajo, CIS, Madrid.
- Sáenz de Miera, A.; García Delgado, J.; Maldonado Pérez, J.L: (2002): Informe de evaluación de la calidad de las prácticas en empresas: Abril 2002, : Universidad Antonio de Nebrija, Madrid.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Comercialización e Desenvolvemento de Novos Produtos/O04M006V01208
Creación de Empresas de Base Tecnolóxica/O04M006V01202
Cadro Lexislativo e Fiscal para a Constitución, o Crecemento e a Innovación/O04M006V01201
Desenvolvemento e Comercialización de Proxectos I+D+i/O04M006V01108
Dirección Estratéxica da Innovación e a Tecnoloxía: Ferramentas para a súa Xestión/O04M006V01207
Economía de Redes: a Euro-rexión Galicia-Norte de Portugal/O04M006V01106
Emprendemento: Valoración e Selección de Ideas de Negocio/O04M006V01110
Financiamento para a Creación e Crecemento da Empresa: Planificación, Análise de Custos e Rendabilidade/O04M006V01109
Xestión dos Recursos Humanos para a Innovación e a Mellora Continua/O04M006V01209
Xestión Medioambiental, da Seguridade e Saúde Laboral e da Responsabilidade Social Corporativa. Sistemas Integrados de Xestión de Calidade/O04M006V01204
Habilidades Directivas/O04M006V01107
Implantación de Sistemas de Xestión da Calidade: Modelos e Técnicas/O04M006V01205
Métodos Cuantitativos e Cualitativos de Análise Avanzados/O04M006V01104
Políticas de I+D e Innovación na Unión Europea/O04M006V01206
Sistema de Diagnóstico Estratéxico e Xestión do Coñecemento/O04M006V01101
Sistema de Información Financeira para a Empresa/O04M006V01102
Sistemas Español e Galego de Innovación/O04M006V01203
Temas Avanzados en Control de Xestión/O04M006V01103
Temas Avanzados en Dirección e Administración de Operacións/O04M006V01105
